ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI

FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

28 октябрь, сешанба 1997 йил №126 (476)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

НАВБАТДАГИ АНЖУМАН

Куни кеча Сурхондарё вилояти қўмитасининг давлат муассасалар ва жамоат хизмати ходимлари касаба уюшмаларининг IV анжумани бўлиб ўтди.

Унда вилоят тармоқ касаба уюшма қўмитасининг раиси Райим Қулмоновнинг «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва касаба уюшмалари Федерацияси кенгашининг «Инсон манфаатларини таъминлаш борасида 1997 йилда амалга ошириладиган тадбирлар дастури ва қарорларини бажаришда вилоят касаба уюшма қўмитасига қарашли ташкилотлари томонидан олиб бораётган ишлари тўғрисида»ги маърузаси тингланди. Вилоят касаба уюшмалари қўмитаси раиси Ҳимойиддин Шарофиддинов, вилоят ижтимоий таъминот бошқармаси бошлиғининг муовини Норбой Султонов, маърузалари ҳам тингланди.

Зулфия КАТТАЕВА

ҚЎЛЛАРИНГИЗ ДАРД КЎРМАСИН

Худойбердиев номли жамоа хўжалиги аъзолари 1350 гектар ернинг ҳар гектаридан 31,4 центнердан ҳосил олишиб, Данғара туманида биринчилардан бўлиб пахта топшириш йиллик режани уддалашди. Давлатга 4 минг 233 тонна юқори навли пахта сотилди. 205 гектарга плёнка остига чигит қадаб, ҳар гектар ердан 47 центнердан пахта йиғиб олинди.

— Биз хўжалигимизда инсонларни ижтимоий ҳимоялаш масаласига жиддий эътибор беряпмиз, — дейди жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Мухтoриддин Насриддинов биз билан суҳбатда. — Буни йиғим-терим даврида амалга оширилган тадбирларимиздан ҳам сезса бўлади. Аввал шуни айтиш керакки, далада меҳнат қилаётганлар учун керакли шароит яратиб берилди. Ҳар бир дала шийпонида савдо, тиббий маиший хизмат кўрсатиш йўлга қўйилди. Теримнинг дастлабки кунларидан бошлаб қўлда терилган бир килограмм пахтага 3,5 сўмдан ҳақ тўланди. Ҳар беш кунда теримчиларга иш ҳақи тарқатилди. Ҳозирги кунда бир килограмм пахта терган теримчи 4 сўмдан пул оляпти. Илғор звено, бригадалар учун махсус мукофот ташкил этилди. Теримда яхши натижага эришган пахтакорларимиз санаторий ва дам олиш уйларида хордиқ чиқаришлари, даволанишлари учун бепул йўлланмалар билан мукофотланмоқдалар.

Раис сўзини тугатиб, бизни даладаги аҳвол билан яқинроқ таништириш мақсадида, пахтазор томон бошлади.

Машинамиз шинам қилиб безатилган шийпон ёнига келиб тўхтади. — Мана бу оппоқ бўлиб очилган пахтазорлар Маҳмуджон Маматқулов етакчилик қилаётган бригадага қарашли — деди бошқарув раиси. — Ўзиям ишбилармон, тадбиркор, ҳақиқий деҳқон. Суяги далада қотган. У бошлиқ бригада ҳар йили ҳам режани нафақат хўжаликда, балки туманда ҳам биринчилар қатори дўндириб келяпти. Бу йил ҳам шундай бўлди. Бригада жамоаси 63 гектар ернинг ҳар гектаридан 31 центнердан ҳосил кўтариб, режани 120 фоизга ўринлашга эришди.

Бригада пахтазорларини кўздан кечирдик. Режа уддаланган бўлсада, ҳали далаларда ҳосил мўл. Теримчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Насибахон Иззатуллаева, Раҳимахон Кимсанова, Саидахон Ҳайдарова, Лолахон Эргашевалар кунига бригада хирмонига 130—180 килограммдан дурдона териб тўкишга муяссар бўлишяпти.

Дала шийпонида кўчма кутубхона сотувчисиз дўкон ишлаб турибди. Тиббиёт ходимлари эса теримчилар соғлиғидан дамбадам хабар олиб турибшибди. Тушликда бепул иссиқ овқат ташкил этилган. Мавсумий болалар боғчаси ҳам ишлаб турибди.

Биз тушган машина Оймовут қишлоғида деҳқончилик қилаётган Орифжон Хирожиддинов бошлиқ бригадаси томон йўл олди. Йўлнинг икки чеккасида бодроқдек лўппи-лўппи бўлиб очилган пахталар киши кўзини қувонтиради.

Машинамиз пахтазор ўртасидаги хирмон ёнига келиб тўхтади. Раис машина эшигини аста очиб, «бригада бошлиғи ҳам шу ерда экан», дея пастга тушди.

Қотмадан келган, қуёш нуридан қорайиб кетган, ўрта бўйли бригада бошлиғи Орифжон Хирожиддинов бизга пешвоз чиқди.

— Жорий йилда 68 гектар ерга деҳончилик қилиб, ҳар гектаридан 32 центнердан «оқ олтин» териб олиб, режани 110 фоизга бажардик, — деди бригада сардори бизнинг саволимизга жавобан. — Бундай меҳнат ғалабасини қўлга киритишимизда Сафия Жўраева, Дилшода Кичимьрева, Ҳафизахон Йўлдошева, Умрихон Машрапхонова каби ўнлаб теримчиларнинг ҳиссалари улкан бўлди. Мақсадимиз яна давлатга қўшимча 50 тонна дурдона сотиб, гектаридан олинадиган ҳосилни 40 центнерга етказишдир. Бунинг учун далаларимизда ҳосил етарли.

Дала айланиб юриб, жамоа хўжалиги касаба уюшмаси қўмитаси раиси Эргашхўжа Аҳмедовни учратиб қолдик.

— Туманда биринчилар қатори пахта тайёрлаш режасини ошириб бажарганимиз теримчиларимизнинг унумли ишлашлари учун етарли шарт-шароит яратиб берганимиз сабаб бўлди, — деди у. — Хўжалигимизга меҳнат қилаётган аъзоларимизнинг иш ҳақларини бериб бўлдик. Шу йилнинг ўзида ишчиларимизда натура ҳолида 600 тонна ғалла, кўп миқдорда ўсимлик ёғи, пиёз, узум, полиз маҳсулотлари тарқатдик. Бундан ташқари хўжалигимизда 11 Жаҳон ва Афғон урушлари қатнашчиларига, чернобилчиларга, кам таъминланган, якка ёлғиз кўп болали оилаларга ҳам хўжалик томонидан баҳоли қудрат ёрдам беряпмиз. Жамоа хўжалигида 6 та доимий болалар боғчаси ишлаб турибди.

Аҳмаджон ТЎХТАСИНОВ,
«Ишонч» мухбири

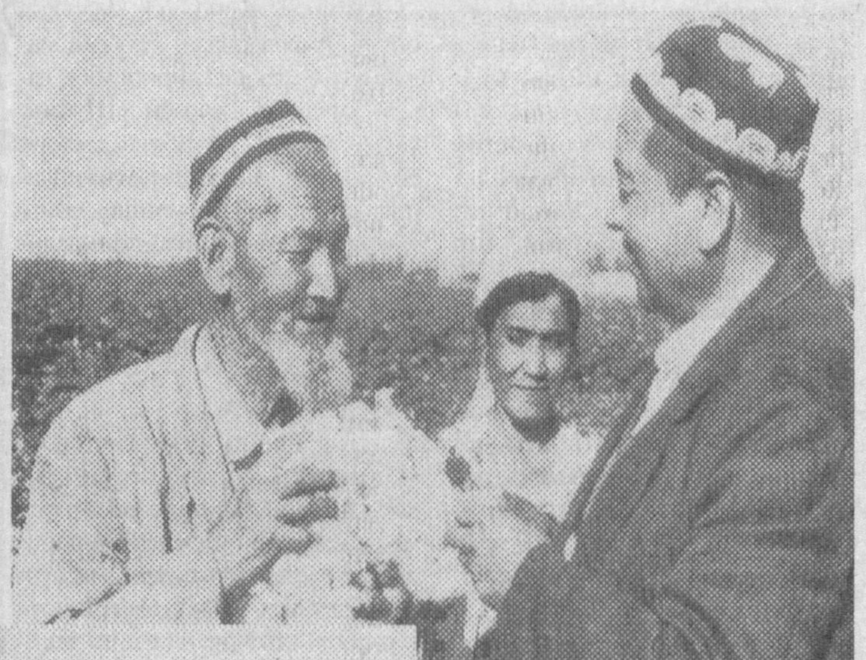

Суратда: Теримчилар Н. Ҳамроева, М. Асронова ва С. Саидназаровалар. Хўжалик раиси М. Насриддинов ҳашарчи, уруш фахрийси Ўринбой ота Аҳмедов билан.

НАҚД 80 МИНГ СЎМ

Яқинда Косон туманидаги Бобур номли жамоа-ширкат хўжалигида бўлганимда бошқарув раиси Тўра Худойбердиев ажойиб янгиликни айтиб қолди. Ҳозир пахта йиғим-терими палласи эмасми, мазкур хўжаликда яшовчи Чори Соатов хўжалик хазинасидан бир йўла нақд 80 минг сўм маблағни санаб олибди. Оила аъзолари билан қўлда пахта териб, қисқа вақт ичида шунча маблағ ишлаб, оила бюджетини бойитишга эришган. Хўжалик бошқаруви раисининг изоҳлашича, Чори Соатов шу йил оила аъзолари билан хўжаликдан 15 гектар ерни ижарага олиб, пахта ўстирган. Етиштирган ҳосилни ҳам ҳеч кимнинг кўмагисиз ўзлари йиғиштириб олишган. Қабул пунктига 22 тонна пахта топшириб, мўлжалдаги режани ошиғи билан адо этган. Олинган 80 минг сўм эса фақатгина қўлда терилган пахтанинг маҳсули, холос. Ҳали улар етиштирган пахтаси эвазига ва режадан ошиқча топширилган ҳосил учун ҳам албатта, қўшимча иш ҳақи олишади. Кўриниб турибдики, оила бюджети ҳалол меҳнат эвазига бойимоқда.

— Хўжалигимизда бундай оилалар сони ортиб бормоқда, — дейди раис Т. Худойбердиев. — Шодмон Ғойибов ва Эркин Зуфаров оиласи ҳам куни кеча хўжалик хазинасидан нақд 55—60 минг сўмдан иш ҳақи олишди. Улар ҳам фарзандлари билан қўлда терган пахтаси эвазига ана шундай имкониятга эга бўлдилар.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
«Ишонч» мухбири.

ИҚТИСОДИЁТ ХАБАРЛАРИ

Фарғона шаҳрида фаолият кўрсатаётган Ўзбекистон — Германия қўшма корхонаси — «Ўзсоломон» истеъмолчилари сифатли пойафзалларга бўлган талабини тўла қондиришга эришмоқда. Бу ерда ўтган 8 ойда 314 минг жуфт турли моделдаги эркаклар пойафзаллари ишлаб чиқаришга эришилди. Бу режадаги 475 миллион 651 минг ўрнига 512 миллион 89 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришга эришилди демакдир.

Қўшма корхона пойафзалчилари йил охиригача истеъмолчиларга етказиб бериладиган пойафзалларни 500 минг жуфтга етказишга қарор қилишган.

Маълумки, бозор иқтисодиёти даврида оммавий ахборот воситаларининг роли беқиёсдир. Сирдарё вилояти ҳудудида чиқарилаётган маҳаллий рўзномаларнинг сони яна биттага кўпайди. Вилоят ҳиссадорлари ва тадбиркорларининг «Акция» номли ҳафталик рўзномаси чиқа бошлади. Унинг саҳифаларида асосан бизнес оламига кириб келаётган қимматли қоғозлар дунёсидаги янгиликлар, хўжалик юритишнинг энг илғор услублари ва технологияларини вилоятда кенг тарғиб қилишга қаратилган мақолалар бериб борилмоқда. Шунингдек, янги нашр саҳифаларида кичик ва ўрта бизнеснинг ривожланишига тўғаноқ бўлаётган нуқсон ва камчиликлар ҳам ёритилиб борилмоқда.

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

Хитой Халқ Республикаси раҳбари Цзян Цземиннинг АҚШга ташрифи давом этмоқда. Ташриф арафасида АҚШ Давлат котиби М. Олбрайт хоним Хитойни инсон ҳуқуқлари қонун-қоидаларига риоя этишга даъват этди. Бу Хитой раҳбарининг бир неча йиллардан буён Америкага қилган дастлабки ташрифидир.

* * *

Доғистон билан Чечeнистон чегарасида бир милиционер отиб ўлдирилгач, шунингдек яна тўрт ички ишлар хизмати ходими ярадор қилингач, чегара ёпиб қўйилди. Чеченистон Президенти Аслан Масхадов бундай хатти-ҳаракатдан норози эканини маълум қилди.

* * *

Кавказ халқларининг фахри ҳисобланган Шамил таваллудига икки юз йил тўлди. Шу муносабат билан машҳур имом таваллуд топган ва у фаолият кўрсатган ўлкаларда тантаналар бўлиб ўтмоқда.

* * *

Озарбайжон билан Россия чегарасида қонунга хилоф равишда олиб ўтилаётган бир юз ўттиз тонна спирт мусодара қилинган. Бу биринчи марта мусодара қилинган шундай йирик миқдордаги маҳсулот ҳисобланади,

* * *

Осиё-Тинч океани ҳавзаси мамлакатларида СПИД билан оғриганлар сони етти миллион атрофида экани муносабати билан БМТ мутахассислари жиддий ташвиш билдирдилар. Агар бу ҳасталик билан оғриганлар сони кўпайиши олди олинмаса, шу минтақада мазкур касалликка чалинганлар сони ҳатто Африкадагидан ҳам кўпайиб кетиши мумкин.

* * *

Ироқнинг шимолида қарама-қарши курд томонлари ўртасида шиддатли тўқнашувлар бўлди.

* * *

Яқин Шарқ мамлакатлари бўйлаб сафар қилган Россия Ташқи ишлар вазири Евгений Примаков Исроилда бўлар экан, Эронга Россия узоқ масофага учувчи ракеталар етказиб бераётганига оид айбловни рад этди. У айни пайтда Россия Эрон билан турли соҳаларда, жумладан ижтимоий-иқтисодий соҳада кенг ҳамкорлик қилиш тарафдори эканини таъкидлади.

* * *

Арманистон билан Озарбайжон Тоғли Қорабоғ масаласида бир фикрга келиши эҳтимолдан йироқ эмас. Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти мутахассислари бу муаммони икки босқичда ҳал этишни таклиф қилмоқдалар. Биринчи босқичда Тоғли Қорабоғдан Арманистон қўшинларини олиб чиқиб кетиш ва уларнинг ўрнига жаҳон ҳамжамиятининг тинчликсеварлик кучларини киритиш мўлжалланмоқда. Иккинчи босқичда эса Тоғли Қорабоғ мақомини узил-кесил ҳал этиш назарда тутилаётир.

* * *

Исроил Ҳезбаллоҳ гуруҳи жойлашган манзилларни ўққа тутди. Ўз навбатида бу гуруҳ ҳам исроилликларга ҳужум қилди. Ҳужум оқибатида Исроил жиддий талофат кўрмагани хабар қилинмоқда.

Жаҳон ахборот агентликларининг материаллари асосида

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

Мустақиллик кунини нишонлаётган қардош Қозоғистон Республикаси чет эл инвестицияларини жалб қилиш бўйича жаҳонда Венгриядан кейин иккинчи ўринда туради. Хорижий инвесторлар бу мамлакатга ҳозирги кунга қадар 6,5 миллиард доллар киритганлар. Бу маблағнинг 40 фоизи америкаликлар ҳиссасига тўғри келади.

* * *

Қозоғистон ҳудудига қарашли Каспий денгизи заҳираларидан олинган дастлабки 2 минг тонна нефть Хитойнинг Шинжон вилоятига етиб келди. Ҳозирча темир йўл орқали келтирилган бу маҳсулот вилоят саноатини ривожлантиришга мўлжалланган. Кейинчалик эса нефть уч минг километрли қувур орқали олиб келинади.

* * *

Толибонларнинг раҳбарларидан бири Мавлавий Аҳмаджон яқинда Туркманистонга ташриф буюрган. У бу ерда республика ташқи ишлар вазири Б. Шихмурадов билан учрашиб иқтисодий масалалар хусусида суҳбатлашган.

* * *

Тожикистон президенти И. Раҳмоновнинг ўтган йил Хитойга қилган визити чоғида келишилган шартномага кўра Хитой бу мамлакатнинг иқтисодини ривожлантиришга кўмаклашмоқда. Ҳисорда қўшма корхона ишга туширилди. Хитой-Қорақурум автомобил йўли қурилиши бошланди. Яқинда Хитойдан йўлга чиққан 15 та янги автобус Душанбега етиб келди. Бу машиналарни Хитой Тожикистонга совға қилган.

* * *

Мозори-Шарифдаги Сахм лагеридан 280 тожик қочқини Ҳайратон-Термиз орқали ўз ватанларига қайтиб келдилар. Уларни Афғонистон ҳудудида генерал Абдурашид Дўстим аскарлари кузатиб бордилар. Маълумотларга қараганда, Афғонистонда яна беш мингта яқин тожик қочқинлари бор.

ЮНЕСКО БОШ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ИШЛАМОҚДА

ЮНЕСКОнинг олий органи — Бош конференция барча аъзо-давлатлар вакилларини икки йилда бир марта йиғади. Унинг навбатдаги ҳисоб бўйича 29 сессияси 21 октябрда ЮНЕСКОнинг Париждаги штаб-квартирасида ўз ишини бошлади. Анжуман 12 ноябргача давом этади.

Конференция Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг таълим, фан ва маданият масалалари бўйича ихтисослаштирилган мазкур муассасасининг 1998-99 йиллар учун фаолият дастури лойиҳасини кўриб чиқади. Сессия иштирокчилари аҳлоқ доирасидаги, хусусан, инсон геноми (бир-бирига ўхшаш кишиларни генетик жиҳатдан етиштириш) ва ҳозирги авлоднинг келажак авлод олдидаги масъулияти ҳамда ЮНЕСКО Бош директори Федерика Майор томонидан киритилиб, кўриб чиқилиши талаб қилинаётган — инсоннинг тинчлик учун ҳуқуқи тўғрисидаги таклифи каби муҳим муаммоларни муҳокама қилади.

Бош конференциянинг бу галги сессияси ишида 186 аъзо-давлатнинг икки мингдан ортиқ намояндалари ҳамда ҳукуматлараро ва ноҳукумат ташкилотларидан юзлаб кузатувчилар қатнашмоқдалар. Турли мамлакатлардан келган юздан ортиқ таълим вазирларининг сўзга чиқиши кутилмоқда.

ЮНЕСКО Бош конференцияси 29 сессияси ишида республика Бош вазири ўринбосари, ЮНЕСКО ишлари бўйича миллий комиссия раиси Алишер Азизхўжаев бошчилигидаги Ўзбекистоннинг обрўли ҳайъати иштирок этмоқда.

Мамлакатимиз илгари сурган учта таклиф ЮНЕСКО Ижроия кенгаши томонидан кўриб чиқилди ва Бош конференцияда тасдиқлаш учун кун тартибига киритилди. Буюк файласуф, ҳадис илмининг асосчиларидан имом ал-Бухорий таваллудининг 1225 йиллиги, атоқли астроном ва математик Аҳмад Фарғоний таваллудининг 1000 йиллиги ҳамда Марказий Осиё халқлари оғзаки адабиёти ёдгорлиги бўлмиш «Алпомиш» эпосининг 1000 йиллиги билан боғлиқ тадбирлар шулар жумласидандир.

Жўра ДЕҲҚОНОВ,
«Жаҳон» АА мухбири,
Париж.

«ИШОНЧ» — ДОИМИЙ ҲАМРОҲИНГИЗ

Азиз юртдошлар!

Касаба уюшмаларининг ягона республика газетаси «Ишонч»га обуна давом этаяпти!

Ёдингизда бўлсинки.

— «Ишонч» — Сизнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий ва ҳуқуқий манфаатларингизни ҳимоя қилади!

— Ҳаётингизда дуч келган ҳар қандай муаммо бўйича ҳуқуқшунослар, олимлар ва мутахассисларнинг энг тўғри масла... ҳатрини ола... сиз!

— Жамиятнинг асо... си бўлган ои... ла мустаҳкам... лиги энг яхши ижтимоий ҳимоядир. Бинобарин, уни ҳам маънавий, ҳам иқтисодий, ҳам аҳлоқий мустаҳкамлашга доир энг қимматли мақолаларни ҳар пайшанба чоп этиладиган «Оила даврасида» саҳифаларида доимий ўқиб борасиз.

— Олам хабарларидан, мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий ҳаёти янгиликларидан биринчи бўлиб хабар топасиз. Касаба уюшма фаоллари!

— Сизнинг кундалик ҳаётингизда қўл келадиган илғор иш тажрибалари, меҳнаткашларнинг ижтимоий ҳимояси учун зарур ҳуқуқий, услубий маслаҳатларга газетамизда кенг ўрин берилади.

— Жамоа шартномалари, ҳокимликлар, тармоқ идоралари билан ижтимоий битимлар, келишувлар бажарилишига доир бу борадаги ҳуқуқий кафолатлар хусусидаги таҳлилий мақолаларимиз амалий фаолиятингизда қўл келади.

— Техника хавфсизлиги, меҳнат муҳофазасти, қулай меҳнат шарт-шароитларини яратиш масалалари, мамлакатимиз корхона, муассаса ва ташкилотларида қандай ҳал этилаётганидан доимий хабардор бўлиб борасиз.

«Мунажжим таъбири» рукни фақат бизнинг газетамиздагина турки қуръа асосида ташкил этилган.

— Касаба уюшма ташкилотларининг меҳнаткашларни ижтимоий муҳофаза қилиш борасидаги серқирра фаолиятини ёритиш билан бир вақтда «Ишонч» сизлар билан бирга, бир сафда туриб, ҳар бир меҳнат кишиси манфаатларини ҳимоя қилади.

Хуллас, бугунги кунда «Ишонч» газетасига ёзилмаган ташкилот уни доимий ўқиб бормаган ҳар бир фуқаро ютқазади. Аксинча, газетамизнинг доимий мухлислари ҳаёт уммонларида ўзларини дадил тутиб, қатъий ишонч билан шаҳдам одимлайдилар.

Обуна муддати чекланган, шунинг учун шошилишингизни, эртароқ обунани расмийлаштиришингизни маслаҳат берамиз.

Газетамизнинг ҳар бир сони Сиз азиз муштарийларимизга ранг-баранг ахборотлар бериб, руҳий озуқа бахш этишига ишонаверинг.

Республика прокуратурасида

ҚОНУННИ БУЗИШГА ҲЕЧ КИМНИНГ ҲАҚҚИ ЙЎҚ

Ҳаётнинг барча соҳаларида қонун устунлигига эришиш — ҳуқуқий демократик давлат барпо этишнинг асосий шартларидандир. Бу Президент Ислом Каримов ишлаб чиққан янги жамият қуришнинг асосий тамойилларида ҳам алоҳида қайд этилган. Хоҳ жамоат ҳаётида бўлсин, хоҳ ишлаб чиқаришда бўлсин, қонун талабларига амал қилмаслик ҳоллари рўй берар экан, бу тараққиётимиз йўлига тўсиқ бўлаверади.

Республика прокуратураси ҳайъатининг 27 октябрь куни бўлиб ўтган кенгайтирилган йиғилишида ана шу ҳақда гап борди. Унда қишлоқ хўжалигида туб ислоҳотларни амалга оширишда қонунчиликни таъминлаш борасидаги долзарб вазифалар муҳокама этилди. Йиғилишда вилоят ва туманлар прокурорлари, тегишли вазирлик, идора ва ташкилотлар раҳбарлари, вилоят ҳокимларининг қишлоқ хўжалиги масалалари билан шуғулланувчи ўринбосарлари, бир неча туманлар ҳокимлари иштирок этди.

Йиғилишда кун тартибидаги масала юзасидан республика Бош прокурори Б. Мустафоев маъруза қилди.

Мажлисда таъкидландики, мамлакатимизда иқтисодиётнинг муҳим тармоғи бўлган қишлоқ хўжалигида ислоҳотлар самарадорлигини янги поғонага кўтаришга алоҳида эътибор берилаётир. Соҳада илғор технология ва тажрибалар, янги иш услублари жорий этилмоқда. Шу билан бирга, деҳқончилик саноатининг бугунги ривожини ҳамма жойда ҳам қониқарли деб бўлмайди. Йиғилишда ана шу аҳволнинг сабаблари атрофлича муҳокама этилди.

Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш бўйича республика комиссиясининг мажлисида давлатимиз раҳбари мазкур комиссия олдига қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга оид қабул қилинган қонунлар, ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларни ҳаётга татбиқ этиш борасида амалга оширилаётган ишларни таҳлил этиш вазифасини қўйган эди. Бу эса жорий йилдаги пахта йиғим-терими мавсумига тайёргарлик кўриш, ҳосилни йиғиштириб олиш борасидаги тадбирларнинг бажарилишини ҳам ўрганиб чиқишни тақозо этди. Ана шу мақсадда республика прокуратураси жойларда қишлоқ хўжалигига доир қонунлар, Фармон ва қарорлар қандай бажарилаётгани бўйича текширувлар ўтказди. Текширишлардан маълум бўлдики, жойларда ердан фойдаланиш масалаларига қаратилган қонунларни бузиш ҳолларига йўл қўйилган. Ерни озиқлантириш, ҳосилдорлигини ошириш учун ажратилган маблағлардан тўғри фойдаланилмаганлиги аниқланди. Ҳисоботларда пахта ва ғалла майдонларини камайтириб кўрсатиб, улардан бошқа мақсадларда фойдаланиш ҳоллари ҳам учрайди. Мисол учун, Сирдарё вилояти «Оқ олтин» тумани Тойиров номидаги деҳқон-фермер хўжалигида пахта экиш учун мўлжалланган ерларнинг 108 гектари, ғалла майдонларининг эса 311 гектари шоли ва полиз экинлари экиш учун хўжаликка алоқаси бўлмаган шахсларга бериб юборилган. Навоий вилояти Навбаҳор тумани ҳокими ўринбосари Эрназаровнинг қилмиши эса ҳеч қандай қуюшқонга сиғмайди. У 10 тоннага яқин буғдойни сотиб юборгани учун жиноий жавобгарликка тортилган.

Асосий экин — пахтани экиш, парваришлаш ва йиғиб-териб олишда агротехника қоидаларига риоя этилмагани, уруғлик сифатига эътиборсизлик, техникани тайёрлаш ишларида ўзибўларчилик, боқибеғамликка йўл қўйилгани айрим вилоятларда йиғим-терим мавсумининг чўзилиб кетишига сабаб бўлмоқда. Буни қуйидаги ачинарли фактлар ҳам тасдиқлайди: Тошкент вилоятида мавжуд 976 терим агрегатидан 373 таси, Сирдарё вилоятида 1424 тадан 431 таси, Жиззах вилоятида эса 1471 тадан 157 таси теримга жалб этилган холос. Шунингдек, талай ҳисоботларни тайёрлашда кўзбўямачиликлар учрайди. Техника, минерал ўғит ва бошқа воситаларни сақлаш, ишлатишда ҳам қонунбузарликларга йўл қўйилган. Хусусан, Чортоқ, Зафаробод ва Дўстлик туманларида пахта учун келтирилган минерал ўғитларнинг талайгина қисми талон-тарож қилиб юборилган. Бухоро вилоятида эса ғўза баргини тўктириш учун 146 миллион сўм сарфлангани ҳолда атиги 71 тонна пахта машинада терилган. Буни қандай изоҳлаш мумкин?

Йиғилишда ана шундай хато ва камчиликлар учун масъул мутасадди раҳбарларга нисбатан тегишли чоралар кўрилиши таъкидланди.

Муҳокама этилган масала юзасидан Сурхондарё вилояти ҳокимининг ўринбосари Ш. Болтаев, Навоий вилояти ҳокими ўринбосари Ж. Ризаев, Жиззах вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари С. Эшбоев, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазири М. Жуманиёзов, «Ўзқишхўжтаъминоттаъмир» давлат-кооператив қўмитаси раиси Б. Олимжонов, «Ўзкимёсаноат» уюшмаси раиси Н. Юсупбеков ва бир неча туман ҳокимлари ахборот берди.

Кенгайтирилган ҳайъат йиғилиши кўриб чиқилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди.

Йиғилишда республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Т. Алимов, Б. Ғуломов, Е. Жалолов, Бош вазир ўринбосарлари Б. Ҳамидов, А. Муҳиддинов, Олий Суд раиси У. Мингбоев, ички ишлар вазири З. Алматов, адлия вазири С. Мирсафоев қатнашди.

(ЎзА)

Газетамизнинг иккинчи саҳифаси ҳуқуқ масалаларига бағишланган.

Ҳуқуқ ва бурч — эгизак

Суҳбатдошимиз Амир Я[illegible]ибоев 1954 йилда туғилган. Тошкент Давлат дорилфунунининг ҳуқуқшунослик куллиётини битириб, 1977 йилдан то 1985 йилгача Қашқадарё вилоят прокуратурасида бўлим прокурори, вилоят прокурори ёрдамчиси бўлиб ишлаган. Ўн йил узлуксиз Шаҳрисабз туман прокурори бўлган. 1994 йил сентябрь ойидан Китоб туманлараро прокурори. Адлия катта маслаҳатчиси. Матбуотда «Талваса», «Оқ халатли таъмагирлар», «Мени ўз ишимга қайтаринг», «Омонат кўприклари», «Кимнинг номи билан адолат поймол этилмоқда?» сингари мақолалари эълон қилинган. Қатъиятли ва қаттиққўл.

— Донишманд бобомиз Абдулла Авлоний маърифатни, ҳаёт ёки мамот деб атаганлар. Тенгсиз қадриятларимиз, миллий урф-одатларимиз ҳаётимизга қайтаётган бугунги кунда ўқиб-ўрганмоқнинг заруриятга айланганлигини кўриб турибмиз. Ҳуқуқий билимларни эгалламай туриб, том маънода маърифатли бўлиш мумкинми?

— Масаланинг бу тарзда қўйилишиёқ «йўқ!» деган қатъий жавобни таъкидлаб турибди. Фикримизни мустаҳкамлаш учун ҳаётнинг ўзига мурожаат этайлик.

— Бир қариндошим икки йилдан буён қарзимни узмаяпти, — дейди кекса отахон яқинда прокуратурага келиб. — Ҳар гал борганимда «хисоб-китобни жойига қўяман», дейди-ю, ваъдасини бажармайди».

— Олди-бердини ҳужжатлаштирганмисиз? Гувоҳларингиз борми? сўраймиз ундан.

— Қанақа ҳужжат, қандай гувоҳ, — ажабланади даъвогар. — 1995 йилда олти кубометр тахтани 22 минг сўмга баҳолаб берганман. Қариндошим буни инкор қилган эмас. Аммо у таклиф қилаётган пулга бир кубометр тахта беради ҳозир. Ҳақимни ундириб берсангиз...

Даъвогарнинг гапи тўғри, ҳозир тахтанинг баҳоси ўзига яраша даражада қиммат. Аммо олди-сотди муҳрдорлик идораси (нотариус) орқали ҳужжатлаштирилмаганлиги, гувоҳларнинг йўқлиги туфайли ўртада можаро пайдо бўлган.

Бу кам учрайдиган ҳодиса эмас. Бир фуқаро уйини сотиб олган. 17 йилдан кейин меросхўр пайдо бўлганда, ноилож қолган фуқаро арз қилиб келиб турибди. Шуниси қизиққи, у ўтган шунча давр ичида уйни расмийлаштириб олмаган. Судларда эса бу сингари фуқаролик ишлари кўплаб кўрилаётир.

Мамлакатимиз Президенти республика ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари, олимлар ва матбуот ходимлари билан ўтказган учрашувида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш соҳасидаги муҳим вазифаларни ўртага қўйди.

— Қонунлар ва жамият олдидаги фуқаролик бурчларини бажариш учун замондошларимизга нималар халақит бераяпти, деб ўйлайсиз?

— Ҳуқуқий маданият — маънавият ва маърифатнинг ажралмас қисмидир. Шу ўринда иккита қонун мажмуасини эсга олмоқ жоиз. «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги қонун катта ютуқ бўлди. Эндиликда фуқаролар эски тузумдаги сингари исканжада яшамайдилар, балки бошқарув тизимини яратиш, унда иштирок этишда фаол қатнашадилар. Бу Қонунда бошқа талаблар қатори болалар тарбиясига масъуллик каби қоидалар ҳам ўз аксини топган. Масалан, балоғатга етмаган бола тарбияси бузилса, маҳалла оқсоқоли, унинг ота-онаси масъулиятини жиддий муҳокама қилиш ҳуқуқига эга. Бошқача қилиб айтганда, маҳалла кўплаб ҳуқуқий муносабатлар қарор топадиган, фуқароларнинг том маданиятини шакллантирадиган масканга айланмоғи лозим. Бу борада эса қилинадиган ишлар жуда кўп. Фуқаролик йиғинлари, маҳаллаларга раҳбарлик қилаётган кишиларнинг аксарияти ҳуқуқий билимларни эгалламаганлиги ҳам умумий ишимизга халақит беради.

Шу ўринда ўз ҳақ-ҳуқуқини талаб қилаётган фуқаролар фаоллигига оид бир нечта мисол келтирмоқчиман. Ўтган йили Шаҳрисабз туманида дала зараркунандаларига қарши кураш олиб борувчи идорада танқид учун бир гуруҳ ходимлар ишдан бўшатилди. Прокуратура ноқонуний қарорни бекор қилиб, уларни қайта ишга тиклади. Бироқ, ташкилот раҳбари таъқибни давом эттираверди ва ходимларни яна хизмат вазифаларидан мажбуран бўшатди. Шунда қонунни поймол қилаётган раҳбарни ҳибсга олиб, жиноий иш қўзғашга мажбур бўлдик. Натижада одил суд унга жазо берди. Ҳозир ташкилотда борган сайин ишлар ўнгланмоқда.

Ип-йигирув ҳиссадорлик жамиятининг ишчилари М. Ражабова, Ш. Ашуровалар бошқа ишчилар билан биргаликда корхона маъмуриятига хат киритиб, узоқ вақтдан буён маошларини ололмаётганликлари, бу ҳол давом этаверса, вақтинча ишни тўхтатишларини билдирадилар. Меҳнат кодексининг 161 — моддасида меҳнатга ўз вақтида ҳақ тўлаш тўғрисида (ярим ёки тўлиқ ойлик) аниқ — равшан битиб қўйилган. Аммо қонуний равишда ҳуқуқларини талаб қилган ишчи-хизматчиларга маъмурият салбий муносабатда бўлади. Ҳатто цех бошлиғи А. Мирзаев ҳеч қандай буйруқ бўлмаса-да, ғайриқонуний тарзда ишчиларни ҳайдашгача бориб етган. Қонун барчага баробар. Прокуратура бу масала билан шуғуллангач, корхона маъмурияти хусусан цех бошлиғига нисбатан интизомий чора кўрилди. Ишчиларга мажбурий бекор юрганликлари учун иш ҳақлари тўлиқ ундириб берилди.

Ҳуқуқий маданият — фуқароларнинг ўз бурч ва мажбуриятларига оғишмай амал қилишида ҳам ўз аксини топади. «Фуқароларнинг мурожаати тўғрисида»ги Қонун танқид ёки ҳақ-ҳуқуқини талаб қилганлик учун таъқиб остига олинишини қатъий таъқиқлайди. Бу фуқароларга кўплаб муҳим ижтимоий масалаларни тегишли ташкилотлар олдига қўйиш, уларни ҳал қилишда қатнашиш ҳуқуқини беради. Аммо ҳеч бир фуқаро қонуний ҳуқуқини суистеъмол қилмаслиги, ўз мажбуриятларини унутмаслиги ҳам лозим. Баъзи ҳолларда шундай ҳодисалар ҳам юз бераяптики, булар ҳақда тўхталмасдан илож йўқ.

Фуқаро К. Шарипов Китоб туманидаги Меликул Бобоев номли хўжаликнинг собиқ раиси Х. Қобилов устидан туҳматдан иборат шикоятлар ёзди. Мамлакатимиз раҳбари ва республика Бош прокурори номига ёзилган хат атрофлича ўрганиб кўрилганда, ҳақиқат аён бўлди. Маълум бўлишича, қишлоққа газ келишини талаб қиламиз деб 160 киши имзо чеккан мактубда хўжаликдаги талон-тарожлиқлар, бошлиқнинг бу ишлардаги иштироки ҳам битилган. Натижада туҳмат уюштиргани учун К. Шариповга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарликка доир иш қўзғатилиб, аризани текшириш учун кетган 8844 сўм зарар ундириб олинди.

Демак, қонуний ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилаётган кишилар қонун олдидаги масъулиятни ҳам унутмасликлари, адоват қўзғашга интилмасликлари лозим. Чунки қонун ҳамманинг манфаатини, энг муҳими адолатни ҳимоя қилади.

— Қонунларнинг айрим раҳбар ва масъул лавозимдаги кишилар томонидан бузилаётганлиги ҳам учраб турибдики, бу ҳуқуқий манфаатни кенг тарғиб этиш учун тўсқинлик қилиши мумкин.

— Биз қонунларимиз, азалий қадриятларимиз, миллий давлатчилигимиз илдизларидан озиқланганлигини бемалол айтаяпмиз. Уларнинг ижроси, жорий этилаётган ислоҳотларнинг самарадорлигига эришишда ишбоши ва раҳбарларнинг тутган ўрни беқиёсдир. Буюк соҳибқирон Амир Темур бобомизнинг ўгитларига мурожаат этайлик.

«...Салтанатим қўрғонлари бўлмиш амирлар агар иш устида нифоққа борсалар, улардан амирлик мартабаси ва ерлар тортиб олинсин. Агар давлатга зиён етказгудек иш қилган бўлсалар, улар бошқа амирларга тобеъ этилсинлар. Агар шундан кейин ҳам хатоликка йўл қўйсалар, иккинчи бор хизматга олинмасинлар».

Қаранг, беш-олти аср бурун раҳбар олдига қўйилган талаблар қанчалик қатъий. Ҳамма замонларда масъулият ишбошилар зиммасига тушган. Ўз устида ишламайдиган, ислоҳотлар, айниқса, иқтисодий ривожланишнинг ҳуқуқий асосларини ўрганмайдиган кишилар давр талабларига жавоб беролмайдилар. Масалан, ўтган йил охирида туман хўжаликларининг 258 миллион сўмлик ундирилмаган қарзлари бор эди. Бу ўз вақтида тўланмайдиган солиқлар, узилмайдиган иш ҳақлари, иқтисодий ночорлик дегани ахир. Нега бундай аҳвол вужудга келди? Тўғри, қишлоқ, хўжалик маҳсулотлари топширилган тайёрлов идоралари, қайта ишлаш корхоналари ўз вақтида қарзларини узишмаган. Шу билан баробар хўжаликлар раҳбарлари, ҳисобчилар шартнома мажбуриятларини бажариш юзасидан қатъийлик кўрсатмаган. Қарангки, шунча қарзи ундирилмай ётса-да, бирорта хўжалик даъво билан чиқмабди. Масъулиятсизлик қилишгани учун юз киши маъмурий, бир киши жиноий жавобгарликка тортилди. Прокуратура узилмаётган қарзлар юзасидан хўжалик судларига ўзи даъво аризаларини киритди. Иш ҳақларини узмай туриб, тушган пулга янги хизмат машинаси сотиб олганлиги учун (бошқа машинаси бор бўла туриб), Улуғбек номли хўжалик раисига нисбатан жиноий иш қўзғатилди. Яна бир мисол: Мейлиқул Бобоев номли хўжаликда ғаллакорларнинг шартномада кўрсатилган ҳақлари тўлиқ ундириб берилди.

Эътибор берингг-а, ғаллакорлар хўжалик бошқаруви билан тузилган шартномадаги ўз ҳақларини талаб қилишмоқда. Хўжаликлар эса маҳсулот топширилган корхона ва тайёрлов идораларининг мажбуриятларини бажармаганликлари, яъни ўз вақтида тўлов пулини ўтказмаганликларига панжа орасидан қарашмоқда. Ҳамма бало шундаки, аксари хўжалик ва ташкилот раҳбарлари, ҳисобчилари ҳатто маслахатчи — ҳуқуқшунослар шартнома ва унинг ҳуқуқий талабларидан етарли бохабар эмаслар. Ўтган йили шундай шартномалар текшириб кўрилганда айрим ҳужжатларга «Мажбуриятни бажармаганлар иттифоқ қонунлари асосида масъулиятга тортиладилар» деган илова киритилганлиги аниқланди. Собиқ тузум ва иттифоқ парчаланиб кетганлиги давлатимизнинг мустаҳкам ҳуқуқий асослари яратилганлигидан ҳужатни имзолаганлар наҳотки бехабар бўлсалар, ёки қонунчиликка ўзларича ўзгартиришлар киритиб, иш юритмоқчи бўлишганми.

Асло! Мумкин эмас. Бу Шартномалар хўжакўрсинга тузилади, мажбуриятлар барибир бажарилмайди» — деган эски ва зарарли ақиданинг оқибатидир. Иккинчи томондан бу ҳуқуқий маданиятсизликка ғоят ишонарли мисолдир. Албатта, бу каби шартномалар бекор қилиниб, қайтадан янги шартномалар тузилди.

Кўриниб турибдики, ҳуқуқий онгни, пировардида, ҳуқуқий маданиятни шакллантириш узоқ давом этадиган жараён. Шунинг учун ҳуқуқий тарбия дастури болаликдан, маърифат масканларида сингдириб борилиши лозим. Ҳуқуқшуносларнинг етишмаслиги, уларнинг малакасини ошириш зарурияти — ҳаёт талабидир. Масъул лавозимларга тавсия қилинган шахслар қонунларимиз, ҳуқуқий ҳужжатлар билан қай даражада таниш эканлигини доимо синовдан ўтказиб бориш даркор. Қонун бузилишлари, инсон хақ-ҳуқуқларининг топталиши билан боғлиқ ҳодисалар матбуот саҳифаларида ошкора айтилмоғи тарғибот таъсирчанлигини оширади, деб ҳисоблайман. Абдулла Авлоний айтганларидек, нажот — маърифатда. Маърифатли элнинг эса толеи баланд бўлади.

Суҳбатдош: М. МУРОДОВА.

Адолат — қонун ҳимоясида

ҲУҚУҚИЙ БИЛИМДОНЛИК ЙЎЛИДА

Узбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан буён мавжуд тажрибалардан фойдаланган ҳолда ҳуқуқий демократик, инсонпарварлик жамияти қуриш йўлида узига хос хайрли ишлар амалга оширилмоқда. Шундан келиб чиққан ҳолда янги қонунлар қабул қилинди. Мамлакатимизда инсон манфаатларига алоҳида диққат-эътибор берилаётганлигини алоҳида таъкидлаш керак. 1992 йилда қабул қилинган Республикамизнинг янги Конституциясида ҳар бир шахс бевосита узи ва бошқалар билан биргаликда давлат органлари, муассасаларга ёки халқ вакилларига ариза, таклиф ва шикоятлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга, деб белгилаб қуйилган. Фуқароларнинг ушбу ҳуқуқи 1994 йил 6 майда қабул қилинган «Фуқаролирнинг мурожаатлари тугрисида»ги қонун билан янада мустаҳкамланди.

Бу қонунда фуқароларнинг барча турдаги корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларга мурожаат қилиш ҳуқуқлари уларнинг мурожаатларини куриб чиқиш тартиби ва муддатлари белгиланган. Унда фуқароларнинг оғзаки ёки ёзма куринишдаги таклиф, ариза ёхуд шикоят тарзидаги мурожаатларини якка тартибда битта фуқаро томонидан ёки жамоа булиб, икки ва ундан куп фуқаролар томонидан билдирилиши мумкинлиги курсатилган.

Таклиф-фуқароларнинг давлат органлари, корхоналар фаолиятини яхшилашга қаратилган мурожаатлари ҳисобланади. Бу билан фуқаролар давлат ва жамоат ишларини бошқаришда иштирок этиш ҳуқуқларини руёбга чиқарадилар. Масалан, ёшларни тарбиялаш ишларини янада яхшилаш мақсадида ахлоқ-одоб мавзусидаги курсатувларни купроқ намойиш этиш тугрисида телестудияга билдирилган таклифлар.

Аризалар-фуқаролар ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини руёбга чиқариш тугрисида илтимос баён этилган мурожаатлардир. Бунга мисол қилиб фуқаронинг соғлигини тиклаш учун даволаниш масканларига йулланма беришни илтимос қилиб, касаба уюшмаси қумитасига мурожаат қилишларини курсатиш мумкин.

Шикоятлар-давлат органларининг, жамоат бирлашмаларининг, корхоналарнинг, мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари ёхуд қарорлари туфайли фуқароларнинг бузилган ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини тиклаш талаб қилинган мурожаатларидир. Шикоятлар буйсинув тартибига қараб, юқори турувчи орган ёки шахсга ёхуд судга берилади. Айтайлик корхонада ходимлар сони қисқартирилиши муносабати билан ходимни ишдан бушатиш жараёнида бериладиган имтиёзлар унга нисбатан қулланилмайди. бу холда ишдан бушатилган ходим корхона маъмуриятининг буйруғи ноқонуний чиқарилганлигини баён қилган ҳолда уз ишига тикланишини сураб корхонанинг юқори органига ёки касаба уюшмаси қумитасига ёхуд судга шикоят тарзида мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Қонуннинг 2-моддасида фуқароларнинг мурожаатларида фуқаронинг фамилияси, исми, отасининг исми, яшаш жойи тугрисидаги маълумотлар курсатилган, таклиф, ариза ва шикоятнинг моҳияти баён этилган булиши лозим, деб таъкидланган. Ушбу маълумотлар курсатилмаган мурожаатлар аноним хат ҳисобланади ва куриб чиқилмайди.

Қонуннинг 9-моддасида фуқаро шикоят бергандан кейин ҳам бир қатор ҳуқуқлардан фойдаланишга ҳақли эканлиги назарда тутилган. Бунга кура шикоят берган фуқаро шикоятни текшираётган шахсга уз далил исботларини баён қилиш, текширув хужжатлари билан танишиб чиқиш, адвокат хизматидан фойдаланиш, текширув натижаси юзасидан ёзма жавоб олиш ҳуқуқига эга.

Шуни ҳам айтиб утиш лозимки, ушбу қонунда фуқароларнинг мурожаат қилиш ҳуқуқлари билан бирга жавобгарлик ҳолатлари ҳам белгиланган. Жумладан, қонуннинг 16-моддасида сохта маълумотлар баён этилган мурожаатларни текширишга кетган ҳаражатлар суднинг қарори билан фуқародан ундириб олиниши мумкин.

Шикоят қондирилган тақдирда эса шикоятни текшириб чиқиш жараёнида фуқаро курган зарар ва бекор юрган даври учун иш ҳақи қонунга зид қарор қилган орган томонидан қопланади.

Фуқароларнинг мурожаатлари қонуннинг 11-моддасида берилган мудатларда куриб чиқилиши лозим. Шунга мувофиқ фукароларининг таклифлари ташкилотга тушган кундан бошлаб, 1 ой муддатда куриб чиқилиши керак. Қушимча урганишлар талаб этадиган таклифлар истисно тариқасида бундан купроқ вақт ичида куриб чиқилиши мумкин. Бу ҳолда таклиф киритган фуқарога маълум қилинади. Шуни ҳам айтиш лозимки, таклиф натижаси юзасидан, агарда фуқаро талаб этмаса, унга жавоб берилмаслиги ҳам мумкин.

Ариза ва шикоятлар 1 ой ичида, қушимча урганиш ва текшириш талаб этилмайдиган масалалар эса 15 кун ичида ҳал этилиши шарт. Ариза ва шикоятни ҳал этиш юзасидан махсус текширув ёки қушимча хужжатлар талаб этиладиган ҳолларда уларни ҳал қилиш муддати истисно тариқасида 1 ойдан куп булмаган муддатга узайтирилиши мумкин. Яъни ҳал қилишнинг умумий муддати 2 ойдан ошмаслиги лозим. «Фуқароларнинг мурожаатлари тугрисида»ги қонунни нафақат ҳуқуқшунослар, балки касаба уюшма фаоллари ҳам синчиклаб урганиб меҳнат жамоалари уртасида кенг тарғиб қилсалар мақсадга мувофиқ буларди. Бу билан аҳолининг ҳуқуқий билими савиясини ошириш борасидаги фаолиятимизда олдинга томон яна бир силжиш юзага келади.

Орифжон ГАЙНАЗАРОВ,
Республика АСМ ходимлари касаба уюшмаси Марказий қумитаси меҳнат ҳуқуқлари бош нозири.

Биздан сўрасангиз

Саволларга ҳуқуқшунос Анвар МУРОДОВ жавоб беради.

— Жиноий иш тергови ҳамда судида гувоҳ сифатида қатнашдим. Бунга менинг бирмунча иш вақтим сарф бўлди. Умуман, ана шу хусусда кетган сарф-ҳаражатларни тўлаш тўғрисида қонунчиликдан бирон бир кўрсатма борми?

Ж.МАЖИДОВ, Наманган вилояти.

— Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 75-моддасига мувофиқ, жабрланувчиларга ва уларнинг вакилларига, гувоҳларга, экспертларга, мутахассисларга, таржимонларга ва холисларга уларнинг сарф-харажатларини тўлаш ҳусусида шундай дейилган:

«Жабрланувчи ёки унинг вакили, гувоҳ, эксперт, мутахассис, таржимон ва холис сифатида чақирилган шахснинг иш жойидаги ўртача ойлик маоши унинг суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд ҳузурига чақирилиши муносабати билан кетган ҳамма вақт учун сақланади. Ишламайдиган шахсларга улар кундалик машғулотлари билан шуғуллана олмаганликлари учун ҳақ тўланади. Бундан ташқари, кўрсатилган ҳамма шахслар чақирилиш муносабати билан қилган сарф-харажатларини ундириш ҳуқуқига эгадирлар.

Эксперт, мутахассис ва таржимон ўз мажбуриятларини бажарганликлари учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга. Ушбу мажбуриятлар хизмат топшириғи сифатида бажарилган ҳоллар бундан мустасно.

Сарф-ҳаражатлар қонунда белгиланган тартибда ва миқдорда тўланади.

* * *

—Ишчи-ходимларга ойлик маош тўлашни бир неча ойлаб кечиктираётган хўжалик ёки корхоналарни мехнаткашлар судга беришлари мумкинми? Умуман, бундай раҳбарларга нисбатан қонунчиликда қандай жавобгарлик кўзда тутилган?

Қашқадарё вилояти.

— Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат Кодекси 161-моддасига мувофиқ, меҳнатга ҳақ тўлаш муддатлари жамоа шартномаси ёки локал корхона, ташкилот ёки хўжаликнинг ички меъёрий ҳужжатида белгиланади ва ҳар ярим ойда, яъни 15 кунда камида бир марта ҳақ тўланиши керак.

Ходимларнинг айрим тоифалари учун алоҳида ҳолларда Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан иш ҳақи тўлашнинг бошқа муддатлари белгиланиши мумкин.

Ушбу модданинг энг муҳим томони шундаки, жамоа шартномаларида иш берувчининг, (шу жумладан, корхона раҳбарларининг) айби билан ходимга ҳақ тўлаш белгиланган муддатларга нисбатан кечикканлиги учун жавобгарлик назарда тутилиши мумкин.

— Умр йўлдошимнинг 8 нафар фарзандини (мен келганимда уларнинг тўнғичи 15 ёшда, энг кичиги бир ёшда эди) тарбиялаб вояга етказдим. Кўп болали она сифатида 50 ёшимдан пенсияга чиқишим мумкинми?

Ж.ЮНУСОВА, Тошкент шаҳри.

— Маълумки, Ўзбекистон Республикасининг «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги Қонунининг 12-моддаси 3-бандига асосан беш ва ундан ортиқ бола туғиб, уларни 8 ёшгача тарбиялаган аёллар ҳамда болаликдан ногирон фарзандларнинг оналари уларни шу ёшгача парваришлаш учун кетган вақтни қўшиб ҳисоблаганда, иш стажи камида 20 йилни ташкил этса, ёки болани парваришлаш учун кетган вақтни ҳисобламаганда, иш стажи камида 15 йил бўлган тақдирда умумий белгиланган ёшни 5 йилга қисқартирган ҳолда имтиёзли равишда 50 ёшдан пенсия олиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Ушбу қонунга мувофиқ, агар Сиз ўгай болаларингизни 8 ёшга тўлгунича камида 5 йил тарбиялаб парваришлаган бўлсангиз ҳамда талаб қилинган иш стажига эга бўлсангиз, 50 ёшдан кўп болали она сифатида пенсияга чиқишингиз мумкин.

— Биз кўзи ожизлар жамиятига қарашли махсус гилам-шолча тўқиш корхонасида меҳнат қиламиз. Шу пайтгача ҳар йили 24 иш кунидан иборат таътил кунларидан фойдаланиб келганмиз. Биз каби давлатга фойда келтирувчи — ишлаб чиқаришларда меҳнат қилаётган ногиронлар учун шу тартиб сақланиб қолганми? Иш ҳақи сақланмаган таътиллар тўғрисида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

Ж.УМРЗОҚОВА, У.ЖОЙНАРОВ, Самарқанд вилояти.

— 1996 йил 1 апрелдан кучга кирган МКҚсининг 135-моддасида кўрсатилишича, 18 ёшга тўлмаган I-ва II-гуруҳ ногиронларига уларнинг талаб ва хоҳишларига биноан иш ҳақи сақланмаган ҳолда муқаррар тартибда ҳар йилда 14 календарь кунга қадар таътил берилади. Демак, Сизлар ҳам шунга кўра, бир ойлик таътил кунларидан фойдаланишингиз мумкин.

* * *

— Жамоа келишувларининг мазмуни ҳамда жамоа келишувига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида тушунча берсангиз.

Б.ҲАБИБУЛЛАЕВ, Бухоро вилояти.

— Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 52-моддасига мувофиқ жамоа келишувларининг мазмуни ҳақида шундай дейилади:

Жамоа келишувларининг мазмунини тарафлар белгилайдилар. Жамоа келишувларида:

меҳнатга ҳақ тўлаш, меҳнат шартлари ва уни муҳофаза қилиш, меҳнат ва дам олиш тартиби;

нархларнинг ўзгариб боришига, инфляция даражасига, келишувларда белгилаб қўйилган кўрсаткичларнинг бажарилишига қараб меҳнатга ҳақ тўлашни тартибга солиш механизми;

энг кам миқдори қонун ҳужжатларида назарда тутиладиган компенсация тарзидаги қўшимча тўловлар;

ходимларнинг ишга жойлашишига, уларни қайта ўқитишига кўмаклашиш;

экология жиҳатидан хавфсизликни таъминлаш ҳамда ишлаб чиқаришда ходимларнинг соғлиғини муҳофаза қилиш;

ходимлар ҳамда уларнинг оила аъзоларини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича махсус тадбирлар;

давлат корхоналарини ҳусусийлаштириш чоғида ходимларнинг манфаатларига риоя қилиш;

ногиронлар ва ёшлар меҳнатидан фойдаланиш мақсадида улар учун қўшимча иш жойлари ташкил этувчи корхоналарга бериладиган имтиёзлар;

ижтимоий шериклар ҳамда уч тарафлама ҳамкорликни ривожлантириш, жамоа шартномаларини тузишга кўмаклашиш, меҳнат низоларининг олдини олиш, меҳнат интизомини мустаҳкамлаш тўғрисидаги қоидалар назарда тутилиши мумкин.

Жамоа келишувларида бошқа меҳнат ва ижтимоий — иқтисодий масалалар бўйича қонун хужжатларига зид келмайдиган қоидалар ҳам бўлиши мумкин.

Жамоа келишувига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида Меҳнат Кодексининг 53-моддасида қуйидагича тушунтириш берилади:

Жамоа келишувига ўзгартириш ва қўшимчалар унинг ўзида белгиланган тартибда тарафларнинг ўзаро розилиги билан киритилади, агар бу хол белгиланмаган бўлса, ушбу Кодексда уни тузиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Суратда: Жиззах вилояти ички ишлар ходимлари — милиция подполковниги Т. Аҳмедов ва эксперт А. Нурматовлар қўлга туширилган далилий ашёларни кўздан кечиришяпти. Р. СОДИҚЗОДА олган сурат

Марказий Қўмита ҳуқуқшуноси тавсия қилади

АНГЛАШИЛМОВЧИЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МУМКИН

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмалари Марказий Қўмитаси меҳнат ҳуқуқ инспекциясига соха ходимлари ва муассасалар асосан ходимларни ўз ташаббуси ва иш берувчининг ташаббуси билан вазифасидан озод қилиш, шу жумладан, штатлар сонининг қисқариши муносабати билан бошқа ишга ёки бошқа иш жойига ўтказиш, йиллик меҳнат таътили, иш ҳақидан ушлаб қолиш, ногиронлик гуруҳи берилганда қандай ишларда ишлаш мумкинлиги ва иш вақти, ўриндошлик асосида ишлаётганларга меҳнат таътили бериш, штатлар сони қисқарганда ишдан бўшатиш нафақаси бериш тартиби ва меҳнат қонунчилигига тегишли бошқа масалалар билан мурожаат қилишади.

Бундай мурожаатлар бўйича албатта тегишли чоралар кўрилади, маслаҳат ва тавсиялар берилади. Шуни айтиш керакки, тушаётган шикоят ва аризалар мазмун ва характери жиҳатидан кўпинча такрорланиб туради. Шу боис улардан тез-тез учраб турадиганлари хусусида фикр юритсак, газетхонлар учун фойдадан холи бўлмас.

Жумладан, кейинги пайтларда кўпчлик тиббиёт ходимлари штатлар сони қисқариши билан вазифасидан озод қилинганликлари сабабли бизга мурожаат қилишаяпти. Шу муносабат билан бундай ходимлар нималарни билишлари керак? Аввало, штатлар сони қисқариши бўйича бирор ходим вазифасидан озод қилинишидан олдин биринчи навбатда штатлар сони қисқариши тўғрисида асосли буйруқ чиқарилиши ёки тасдиқланган янги штатлар жадвали бўлиши шарт. Ундан кейингина Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 102- ва 103-моддаларига амал қилган ҳолда ишдан бўшатиладиган ходимлар иш берувчи томонидан икки ой олдин ёзма равишда огоҳлантирилади. Бу огоҳлантириш муддати давомида ходим ва иш берувчи иш билан таъминлаш чораларини кўради. Ҳатто ходимга иш ҳақи сақланган ҳолда иш қидириш учун ҳафтада бир кун вақт ҳам берилади.

Икки ой давомида ходимни бошқа иш билан таъминлашнинг имконияти бўлмаса, маъмурият касаба уюшма қўмитаси ёки ходимлар бошқа вакиллик органининг розилигини олиб, Меҳнат Кодексининг 100-моддаси 1-банди асосида бир ойлик ишдан бўшатиш нафақаси тўлаш шарти билан уни вазифасидан озод қилади. Агар ходим ишдан бўшатилгандан сўнг ишга жойлаша олмаса, иккинчи ва учинчи ойлар учун ҳам нафақа олиш ҳуқуқига эга.

Ходимлар штатлар сони қисқариши муносабати билан ишдан бўшатилаётганида иш берувчилар амалда ёзма равишда икки ой олдин уларни огоҳлантиришда, янги штатлар жадвали тасдиқланиши ёки штатлар сони қисқариши тўғрисида буйруқ чиқарилиши биланоқ ходимни ишдан бўшатиш ҳолларида (ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқарилмаса ҳам) хатоларга йўл қўядилар. Шунингдек, ишдан бўшатиш нафақаси тўламаслик, ҳомиладор ёки уч ёшгача боласи бор аёлларни ишдан бўшатиш каби қонунга хилоф ҳолатлар ҳам учраб туради.

Айрим ходимлар ҳали ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқмаганига қарамай икки ойлик огоҳлантириш даврининг ичида мени ишдан бўшатишди, деб мурожаат қилишади. Жумладан, Тошкентдаги дорихоналардан бирининг ходимаси Т.Томина мурожаати кўриб чиқилганда, уни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ йўқлиги аниқланди. Демак, бунда ўша ходим шошма-шошарликка йўл қўйган.

Шу йилнинг май ойида тиббиёт ходимаси И.Имомова мурожаат қилиб, иш ҳақидан ишхонада ушлаб қолишмоқчи эканлигини маълум қилди. Бу масала кўриб чиқилганда, ходим бошқа ишга ўтказилган ва ўз вазифаларини бажариб келган. Лекин маъмуриятнинг айби билан унга қўшимча иш ҳақи тўланмаган. (ҳисобда янглишиш бўлган эмас). Меҳнат Кодексининг 164-моддасига асосланиб, ходимнинг иш ҳаққидан ушлаб қолиш нотўғри эканлиги маъмуриятга тушунтирилди — И.Имомованинг илтимоси қондирилди.

Янгийўл стоматология поликлиникасидан врач Г.Мирсаяпова мурожаат қилиб, ёш боласи борлигига қарамасдан уни ишдан қисқартиришмоқчилигини арз қилди. Бош врач Ф.Эннановага учрашганимизда Мирсаяпованинг унга учрашмаганлигини ва уни албатта иш билан таъминлашини айтди. Бу ерда ҳам олдингидай шошма-шошарликни кузатиш мумкин. Юқори ташкилотларга югуришдан олдин, албатта жамоа раҳбарининг ўзига муносабатини аниқлаб олиш керак-да!

Бизга ногиронлик гуруҳи берилган ходимлар ҳам мурожаат қиладилар. Хусусан, С.Ғаниева ҳамда М.Икромовалар тиббиёт хулосасига мувофиқ ўзларига ногиронлик гуруҳи берилганлиги ва улар қандай ишларда ишлашлари мумкинлигини сўрашган. Амалдаги қонунга мувофиқ тиббиёт хулосаси иш берувчи учун қонун, унинг бажарилиши шарт. Агар тиббиёт хулосасида ходим бажариб турган ишида ишлаёлмаслиги ва бошқа енгил ишларда ёки қисқартирилган иш кунида ишлашлиги кўрсатилган бўлса, иш берувчи хулосада кўрсатилган ишларни ходимга таклиф қилиш ва ходимнинг розилиги билан бошқа ишга ўтказиши шарт. Ходим бошқа ишга ўтишга рози бўлмаса, У Меҳнат Кодексининг 100-моддаси 2-бандига асосан вазифасидан озод қилинади. Хулосада қисқартирилган иш куни кўрсатилган бўлса, ходимга қисқартирилган иш куни белгиланади. Унинг ишлаган вақтига ёки ишлаб чиқарган маҳсулотига мутаносиб равишда ҳақ тўланади.

Авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси тиббиёт-санитария қисми ходими Ш.Магомедов ўриндошлик асосида ишлаётганларга меҳнат таътили бериш масаласида бизга мурожаат қилди. Меҳнат Кодексининг 143-моддасига мувофиқ ўриндошлик асосида ишлаётганларга асосий иш жойидан таътил берилган вақтининг ўзида ишлаган муддатига мутаносиб равишда хақ тўланади, таътил берилади.

Биз Меҳнат қонунчилигининг бузилишларига оид бир неча мисоллар келтирдик, холос. Муассаса раҳбарлари ва мутасадди ходимлар меҳнат қонунчилигини яхши билишлари, бу соҳадаги билим ва тажрибаларини тинмай ошириб боришлари, соғлиқни сақлаш вазирлиги ва бошқа идоралар қонунчилик бўйича уюштирадиган турли семинар, кенгаш ва бошқа тадбирларда фаол қатнашишлари, бундай хатоларнинг олдини олишга кафолат бўлади. Қолаверса, касаба уюшма қўмиталари билан доимий ҳамкорликда, яъни ижтимоий шерикчилик асосида иш олиб бориш ҳам корхона, муассасалар раҳбарларини ноқулай вазиятлардан халос этади.

Карим МУХТОРОВ.
Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшма Марказий қўмитаси Бош назоратчиси

Иқтисодий ислоҳотлар амалда

ҚЎШМА КОРХОНАЛАР – ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

Истиқлол туфайли мамлакатимизда кенг кўламда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳатларни Наманган вилояти мисолида ҳам кўриш мумкин. Вилоят халқ хўжалигида туб бурилишлар юз бермоқда. Бугунги кунда Наманган аграр вилоятдан саноати тез ривожланиб бораётган аграр-индустриал вилоятга айланиб бормоқда. Муҳими, у дунёга юз очяпти. «Наманганда ишлаб чиқарилган» деган тамға қўйилган кўплаб маҳсулотлар жаҳоннинг қатор давлатларига жўнатиляпти. Бу ерда қўшма корхоналар барпо этилаётганлиги шунга имкон яратмоқда. Мухбиримизнинг вилоят ҳокимининг ўринбосари, иқтисод фанлари номзоди Маҳмуджон Хамидов билан мулоқати шу ҳақда бўлди.

— Маҳмуд Ҳамидович, аввало, саноатнинг ушбу йўналишининг бош мақсадини изоҳлаб берсангиз.

— Қадимдан ҳар бир юртнинг гуллаб-яшнашлиги, халқининг фаравонликка эришуви омили қўшнилар билан савдо-сотиқнинг йўлга қўйилишида, деб ҳисобланган ва жуда тўғри қилинган. Зеро, донишмандларимиз «ёлғиз отнинг чанги чиқмас, чанги чиқсаям донги чиқмас,» деганларидек, ҳеч қачон битта қолип ичида ўралашиб қолган эл фаравонликка эришган эмас. Бинобарин, Узбекистон ҳукумати иқтисодий сиёсатининг устивор йўналишларидан бири ҳудуднинг экспорт имкониятларини ошириш ва хорижий инвестицияларни жалб қилишдан иборатдир. Республика ҳудудида хорижий инвестициялар иштирокидаги ишлаб чиқариш корхоналарини ташкил этиш ва улар учун қулай шарт-шароитлар яратиш мақсадида Президентимиз ва ҳукуматнинг қатор Фармон ва қарорлари чиққан. Бу ҳуқуқий ва меъёрий ҳужжатларда қўшма корхоналарнинг республикамиз иқтисодий салоҳиятини мустаҳкамлашга ва жаҳон иқтисодиётини интеграциялаштиришга қўшадиган ҳиссасини ошириш мақсадида 30 дан кўпроқ кафолат ва имтиёзлар тасдиқланган.

— Энди бевосита бу борада қилинаётган ишларга тўхталсангиз.

— 1996 йилда вилоятимизда 50,5 млн. доллар миқдорида инвестиция маблағлари ўзлаштирилди. Вилоятимизнинг экспорт қувватини ошириш, хорижий инвестицияларни жалб қилиш бўйича ишлаб чиқилган дастурга мувофиқ қўшма корхоналар асосан енгил ва маҳаллий саноат, агросаноат, озиқ-овқат саноати мажмуалари корхоналари қошида, маҳаллий шарт-шароитларни, мавжуд хом-ашё ресурсларининг заҳираларини эътиборга олган ҳолда ташкил этилмоқда. Биз ихтиёримиздаги инвестиция маблағлдарини асосан «Янис ЖВ» ўзбек-испан «Нам-бум» ўзбек-Германия қўшма, «Қасмир-Дери» ўзбек-турк, «Аснам-Текстиль», «Наманган ичимлиги ЛТД» ўзбек-Америка қўшма корхоналари ва «Наманган шойи» акционерлик жамияти кабиларга жойлаштирдик.

— Амалдаги йилда бу соҳада қилинаётган ишлар, умуман, қўшма корхоналар бераётган самаралар билан таништирсангиз.

— Мамлакатимиз мустақиллигининг олти йиллиги нишонланган йилда бултургига нисбатан деярлик тўрт баробар ёки 201 млн. доллар миқдорида инвестицияларни ўзлаштириш белгиланган бўлиб, унинг 162,8 млн. доллари қўшма корхоналарга янги технологияларни ўрнатиш ва қувватларни ишга тушириш учун сарфланмоқда. Бунда асосан, «Нам-бум», «Друппа-Дзайн» қўшма корхоналарида лойиҳаларни якунлаш, «Силк-Род», «Наманган-Югтекс», «Намтом», «Попфен», «Косонсой-Текмен» қўшма корхоналарида бошланган ишларни давом эттириш, «Омад», «Миркон ЛТД», «Освал-Чортоқ», «Намточ» корхоналарида лойиҳаларнинг ўзлаштирилишини бошлаш режалаштирилган. Қўшма корхоналарни ташкил этишда 21 та давлат, жумладан, Россия, Туркия, Қирғизистон, АҚШ, Хитой, Канада, Польша, Қозоғистон, Хиндистон, Испания кабилар қатнашмоқдалар. Кўзда тутилган инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш натижасида вилоят экспорт салохиятини ўтган йилдагига қараганда 116,5 фоизга ўсишига эришиш мўлжалланмоқда. Агар ўтган йилди қўшма корхоналар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулот хажми вилоят саноатининг 3,7 фоизини ташкил этган бўлса, 1997 йилнинг 8 ойлик даври, мобайнидагина бу борадаги кўрсаткич икки ҳиссадан ҳам кўпроқ ўсиб 9,4 фоизга етганлиги бу соҳанинг келажаги порлоқ эканлигига умид уйғотади.

— Умуман, Наманганни аграр вилоятдан индустриал-аграр вилоятга айлантиришда муҳим аҳамият касб этадиган, жаҳонга юз тутишида катта роль ўйнашлиги умид қилинаётган қўшма корхоналар ташкил этилиши аҳволидан, улар бераётган натижалардан қониқиш ҳосил қилиш мумкинми?

— Ҳозирча бу саволингизга тўла-тўкис ижобий жавоб қайтариш мушкул. Бир қараганда вилоятда бу борада бир мунча иш қилинди. Ахир, 1991 йилда биттагина қўшма корхона фаолият кўрсатган бўлса, 1995 йилга келиб улар сони 22 тага етди. Амалдаги йилнинг ўтган 8 ойи ичидагина эса вилоят миқёсида бундай йўналишдаги саноат шахобчаларидан 72 таси рўйхатга олинди. Юртбошимиз ўз маърузаларида кўп бор уқтириб ўтаётганларидек, мамлакат фақат хомашё ишлаб чиқариш билан ҳеч қачон фаравонликка, тўкин-сочинликка эриша олмайди. Бунинг бош талаби тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга муваффақ бўлишдир. Қачонки, аҳолининг асосий қисми катта-кичик корхоналарга, маиший хизмат курсатиш шахобчаларига жалб килинар экан, шундагина жонажон Узбекистонимиз дунёдаги буюк давлатлар қаторидан ўрин олади. Шуларни назарда тутганда қўшма корхоналар ҳам ана шу мақсад йўлидаги амалий қадамлардан саналади. Лекин ҳали-ҳозирча қўшма корхоналар бераётган самаралардан кўнгил тўлмайди. Уларнинг ҳозирча тўла қувват билан ишлашига муваффақ бўлинмаяпти. Қолаверса, вилоятда хорижий инвестицияларни жойлаштиришдан мақсад, экспортбоп маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва ички бозорни рақобатбардош, импорт ўрнини боса оладиган маҳсулотлар билан тўлдиришдан иборат бўлса-да, қатор қўшма корхоналар ташкил этилганига бир неча йил бўлишига карамасдан фақат ички бозорда савдо хизмати билан шуғулланмоқдалар. Албатта, бу ўринда қўшма корхоналарда ишлаб чиқаришни ташкил этишда юзага келаётган объектив ва субъектив етишмовчиликлар, камчиликлар ва муаммолар борлигидан кўз юмиб ўтиб бўлмайди. Масалан, «Ҳаккулобод инвест» ўзбек-Россия қўшма корхонаси тиббиёт пахтаси ишлаб чиқариш лойихасини амалга ошириш мақсадида тузилган эди. Лекин таъсисчилар белгиланган мажбуриятларни бажармаганликлари окибатида бу лойиҳа бўйича ижобий натижа йўқ. Чустдаги «Чустфон» Ўзбек-Украина қўшма корхонасида айланма маблағлар етишмаслиги туфайли телевизорлар ишлаб чиқариш учун бутловчи қисмлар олиб келишнинг иложи бўлмаяпти. Оқибатда қўшма корхона молиявий танг ҳолатта тушган. Бу сингари мисоллар кўп. Бундан ташқари, қўшма корхоналар фаолиятида туманлар иштироки ҳам бир хил даражада эмас. Қўшма корхоналар умумий ҳажмининг 89,4 фоизи Наманган шаҳрига тўғри келгани ҳолда бу кўрсаткич Норин туманига 3,1 фоизга, Наманган туманига 2,4 фоизга, Косонсой туманига 1,5 фоизга тўғри келади. Қолган туманларда бу кўрсаткич 1 фоиздан ҳам камдир.

— Бу муаммоларни бартараф этиш учун қандай чоралар кўрилмоқда?

— Биринчи навбатда қўшма корхоналар фаолиятига алоқадор ташкилотлар, таъсисчилар, шаҳар ва туманларнинг рахбарларига мазкур йўналишдаги саноат шахобчалари ишини каттиқ назорат остига олиш, кенг миқёсда амалий ва услубий ёрдам кўрсатиш юзасидан кўрсатма берилди. Лекин шундай муаммолар ҳам борки, уларни ҳал этиш республика ҳукумати, тегишли вазирликлар ва идоралар томонидан кўриб чиқиш такоза этилади. Бизнинг фикримизча, хомашё ва материаллар сотиб олиш учун экспортерларга имтиёзли кредитлар жорий қилиш, транспорт таърифларни, ташқи, савдо ва божхона хужжатларини расмийлаштиришнинг мураккаб тизимини кўриб чиқиш, эркин иктисодий ва савдо зоналарини ташкил этиш, кичик ишлаб чиқариш корхоналари учун солиқ ставкасини пасайтириш, технологик дастгохлар сотиб олиш учун миллий валютада олинган кредитларни конвертация, килиш механизмини соддалаштириш, маҳаллий экспортёрларга ҳам имтиёзли солиқлар тизимини жорий қилиш кабилар шулар жумласига киради. Бу муаммоларнинг ечилиши қўшма корхоналар тараққиётига, уларнинг Узбекистонимиз тараққиётидаги салмоғи ошувига кенг йул очиб берган бўлур эди.

Обиджон ЖУМАНАЗАРОВ.

«Инсон манфаатлари- олий мақсад» танловига

УСТЮРТ УЙҚУСИДАН УЙҒОНМОҚДА

Уст юрт... Шарқда қуриб бораётган Орол денгизи ва янгидан вужудга келаётган 3 миллион гектарлик Оролқум, Амударё ҳавзаси, ғарбда Манғишлоқ ярим ороли ҳамда Қорабўғозкўл қўлтиғи оралиғида жойлашган бу ясси текисликни кимсасиз, ҳувиллаб ётган саҳро дейишга одатланиб қолганмиз. Аслида-чи? Аслида 21 миллион гектарни эгаллаган бу бепоён ҳудудда бир вақтлар аҳоли истиқомат қилган. Уст юрт узра «Буюк ипак йўли»нинг асосий қисми ўтган. Ўша даврларда худди икки кокилсимон бўлиб Амударёнинг бир ирмоғи Ҳазор (ҳозирги Каспий) денгизига, иккинчиси эса Хоразм кўли (ҳозирги Орол денгизи)га қуйилган. Олимлар Уст юртда 60 га яқин одамлар яшаган маконларни аниқлашди. Шулардан энг машҳурлари Булоқ, Бойловли ҳудудларидир. Бу маконлардан топилган неолит даврига оид ёдгорликлар Уст юртда аҳоли истиқомат қилганидан далолат бериб турибди. Айниқса, Темпа, Қозоқли, Чағала, Утебой, Кандирли маконларида қадим аждодларимиз зич яшашган. Темпа маконидан 1300 тага яқин чақмоқтошлар топилганлиги бир пайтлар фан оламида катта шов-шувга сабаб бўлди.

Уст юрт нефть ва газ конларига ҳам бой. Саҳро, айниқса, мамлакатимиз мустақилликка эришгач янада гавжумлашди. Бу ерга инсонлар келишиб, уни кўп асрлик уйқусидан уйғотмоқда.

1. «БУЮК ИПАК ЙЎЛИ» УСТ ЮРТДАН ЎТАДИ

Ҳа, азизлар, «Буюк ипак йўли»нинг энг муҳим қисми худди шу Уст юрт саҳросидан ўтади. 70-йилларнинг охирларида қурилиб, фойдаланишга топширилган 407 километрлик «Қўнғирот-Бейнов» темир йўли бу борада ташланган қутлуғ қадам бўлди.

Мамлакат мустақилликка эришган дастлабки йилда Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон республикалари Россия орқали Европага чиқадиган энг яқин «Қўнғирот-Бейнов» халқаро асфальт йўлини бунёд этишга келишиб олишган эди. Беҳисоб бойликлар макони Уст юрт ороми бузилиб, йўлнинг Қўнғирот шаҳридан Қозоғистон мамлакати чегарасига довур бўлган 330 километрлик қисмини «Қорақалпоқавтойўл» ҳиссадорлик бирлашмаси бўлинмалари қуришга киришиб кетди. Келишувларга биноан Қозоғистон ҳам Ўзбекистон республикаси чегарасигача бўлган 90 километрлик қисмини қисқа муддатларда туташтириши лозим эди. Саҳрони камардек кесиб ўтадиган халқаро йўлни қуришга асосан 1994 йили киришиб кетилди. Бундай хайрли ва савобли умумхалқ ишига дастлаб Бухоро, Қашқадарё вилоятларининг йўлсозлари ҳам қатнашдилар. Дастлаб дейишимизнинг сабаби бор: икки йил бўйи мазкур йўл негадир эътибордан четда қолиб кетди. Бошқа вилоятлар йўл қурилишига юборган вакилларини қайтариб олишди. Ва ниҳоят 1996 йили

қурилиш қайта бошланиб, ҳозир зарбдорчасига давом этмоқда. Бу ерда қийин ва мураккаб шароитларда Қўнғирот, Беруний, Нукус, Шуманой туманлари ва Нукус шаҳри йўл қурилиши бошқармалари вакиллари, техника, механизмлари тинимсиз ишламоқда. 330 километрлик трассага тупроқ уйиш, шағал ётқизиш ишлари тугалланди. Умуман қисқа муддатларда салкам 100 миллион сўмлик юмуш бажарилди. Шу кеча-кундузда ҳам «Дўстлик йўли» номини олган «Буюк ипак йўли»нинг узвий давоми -«Қўнғирот-Бейнов» трассасида фидокорона меҳнат давом этаётир. Юқорида тилга олганимиз ҳар бир туман ва шаҳар йўлсозлари учун 50 километрдан участка ажратиб берилган бўлиб, бир маромда асфальт ётқизилмоқда.

Энг муҳими, марказдан узоқда, мураккаб шароитли Уст юрт саҳроси қўйнида меҳнат қилаётган ҳар бир киши эътиборда. Улар учун зарур имкониятлар яратиб берилган. Иссиққина вагон уйлар, озиқ-овқат, сув етарли. Техникаларнинг бир маромда узлуксиз ишлаши учун эҳтиёт қисмлар муҳайё. Таъмирловчи махсус бригадалар фаолият кўрсатмоқда. Ҳар бир туман йўл бошқармаси маъмурияти, касаба уюшмалари қўмиталари вакиллари «Буюк ипак йўли»нинг давомини бунёд этаётганлар ҳол-аҳволидан бохабар бўлиб туришибди. Натижада йўлсозлар «дўстлик кўприги» — «Қўнғирот» йўлини тобора Уст юрт ичкарисига тортиб бораётирлар.

Хуллас, Уст юртда иш қизғин. Халқаро асфальт йўлнинг тезроқ қуриб битказилиб, мамлакатимиз иқтисодиётини мустаҳкамлаш, дўстлик алоқаларини ривожлантириш учун ҳали катта ҳажмдаги бунёдкорлик ишларини амалга ошириш талаб этилади. Буни яхши тушунган юқори ташкилотлар яқинда яна бир хайрли ишга қўл уришди: махсус «Уст юрт йўл қурилиши» бошқармаси тузилди. Эндиликда йўл қурилиши янада жадаллашишига шубҳа йўқ. Чунки Уст юртдаги барча кучлар бирлашади, раҳбарлик яхшиланади. Демак, Уст юрт узра автомобилларнинг равон қатнови бошланадиган кун тобора яқинлашади.

2. ҚУЛАЙЛИКЛАР ЯРАТИШ - ҚУВОНАРЛИ НАТИЖАЛАР МАНБАИ

Уст юрт саҳроси узра тортилган «Қўнғирот-Бейнов» асфальт йўлининг 40 километридаги Кийиксой массивида мамлакатимиздаги энг зарбдор, муҳим иншоот - Қўнғирот сода заводи мажмуини қуриш тезкор суръатларда олиб борилмоқда. Йирик корхона таркибига кирувчи бир неча ўнлаб ишлаб чиқариш иншоотлари,коммуникация тизимлари, маданий-маиший муассасалар, омборхоналар, турар жойлар бунёд этилди. Уст юртни асрий уйқудан уйғотишда салкам икки минг киши астойдил шуғулланмоқда. Об-ҳаво шароити ғоят мураккаб саҳрода вахта усулида меҳнат қилаётганларга шароитлар яратиш - корхона қурилиши бошланган кунданоқ аниқ ҳисоб-китоб қилиниб, шу асосда изчил иш олиб борилмоқда.Куни кеча бу борада яна бир дадил қадам қўйилди. 40 хонадонга мўлжалланган турар-жой қурилиб, фойдаланишга топширилди.

- Бу одатдаги умумий турар-жойлардан тубдан фарқ қилади,- дейди Қўнғирот сода заводи қурилиши дирекцияси раҳбари Р.Давлатёров.- Янги турар жойда барча қулайликлар муҳайё. Ҳар бири икки хонали уйлар, табиий газ, сув, электр энергияси ва канализация билан таъминланган. Бу ерда тағин иккита ана шундай турар-жой фойдаланишга топширилиш арафасида турибди. Уст юрт саҳроси қўйнида тезкор қад ростлаётган гигант корхона ишлаб чиқариш корпуси қошида 320 ўринли мактаб, саломатлик маркази, маданият ва маиший хизмат кўрсатиш муассасалари қурилмоқда.

Хуллас, йигирманчи аср охирларида биринчи навбати ишга тушиб, ҳар йилига 215 минг тонна сода ишлаб чиқазиб, истеъмолчиларни таъминловчи йирик иншоотни фойдаланишга топшириш учун қизғин иш олиб борилмоқда. Бу борада завод қурилишида банд икки ярим минг нафар фидойи инсонларга қулай шароитлар яратиш қувончли натижалар манбаи бўлаётир.

3. УСТ ЮРТ БОЛАЛАРИ ЭЪЗОЗДА

Оқшўлоқ қўрғони аҳолиси асосан бу ердаги газ компрессор станциясининг бир маромда ишлаши учун хизмат қилади. Уст юрт саҳросида, «Қўнғирот-Бейнов» темир йўли бўйида жойлашган мазкур аҳоли яшаш манзили кўм-кўк дарахтзорлар билан қопланган. Кенг ва равон кўчалар кўрган кўзни қувнатади. Меҳнаткашлар табиий газ, сув, электр энергияси билан таъминланган. 420 ўринли мактабда газчиларнинг фарзандлари билим сирларини ўрганишмоқда.

Бу ерда айниқса жажжи ўғил-қизлар эъзозланаётгани кўнглимизни кундек равшан қилди. «Қуёш» деб номланган болалар боғчасидаги таълим-тарбия ишларининг ташкил этилишига баъзи шаҳарлардаги мактабгача тарбия масканлари ходимлари ҳам ҳавас қилишлари мумкин. Болалар боғчасига кўп йиллардан буён Ойсанам Саршаева раҳбарлик қилмоқда. Тажрибали тарбиячилардан Ширин Дауекенова, Олтин ва Насиба Олламбергановалар устюртлик кичкинтойларнинг чет тилларини ҳам пухта ўзлаштириб олишларига эришмоқдалар. Ота-оналар эса соғлом ўсаётган фарзандларининг кун бўйи боғчада мириқиб дам олишлари, тарбияланишларидан мамнунлар. Айниқса, болалар учун ҳар куни сифатли, тўйимли овқатлар тайёрланиши одат тусига кириб қолган экан. Бу борада ошпаз Гулнора Абдиеванинг хизматлари катта бўлаётир.

Бир сўз билан айтганда, икки юз минг квадрат километрлик ҳудудни эгаллаган Уст юрт саҳроси қўйнидаги кичик шаҳарча- Оқшўлоқда одамлар, айниқса келажак эгалари бўлган болалар манфаатларини кўзлаб иш юритилаётгани айни муддао бўлмоқда.

Абду РАҲМОН,
«Ишонч» мухбири

ЯХШИ ДЎСТ – ТУГАНМАС ХАЗИНА

Гулистон шаҳрига бир гуруҳ ҳиндистонлик меҳмонлар ташриф буюрдилар. Ҳиндистонлик меҳмонларнинг ташрифи Гулистон шаҳридаги лицейдан бошланди. Ҳиндистон ва Ўзбекистон маданият маркази директори жаноб Камар Раиса, жаноб Амар Жит-Синг, моҳир раққоса Мангла Бхатларни лицей жамоаси гуллар билан қарши олдилар. Лицей директори Дилором Раҳимова инглиз тилида меҳмонларга самимий дил сўзларини изҳор этди.

Норин туманининг Бўстон жамоа хўжалигида кичик корхоналар ташкил этишга катта эътибор берилмоқда. Бу ерда консерва, макарон цехлари, ун тегирмони ва обжувоз ишлаб турибди.
Суратларда: Консерва цехи ишчиси Насиба Ҳалилова. Жамоа хўжалиги аъзолари Шуҳрат Маматқулов ва Ғофуржон Болтабоевлар.
Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган суратлар.

ТАДБИРКОРЛИК ҒИРРОМЛИК ЭМАС

Ҳар бир ишда, шу жумладан тадбиркорликда ҳам қонун-қоида, меъёр бор. Уларга амал қилиш ҳам қарз, ҳам фарз. Қилаётган ишимиз, тутган йўлимиз ҳам давлатга, ҳам одамларга, ҳам ўзимизга фойда келтирсин. Афсуски, шундай бўлмаяпти. Ўзларини ишбилармон, тадбиркор деб атаётган кўпгина кишилар «ўзим чиққан тепа омон бўлсин» қабилида иш тутиб, бебилиска пул топиш, киссаларини тўлдириш йўлини тутмоқдалар.

Биз Қашқадарё вилояти ҳудудидаги бозорлар, ярмаркаларда бўлиб, патта тўловининг тўғри ундирилиши ҳамда тадбикорлик, якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланувчиларнинг солиқ қонунчилигига риоя этишлари билан танишдик.

Вилоят бозорларида Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 5 мартдаги «Бозорларнинг фаолиятини ва уларни бошқаришни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори қониқарсиз бажармоқда. Қарши шаҳридаги «Тижорат бозори» очиқ ҳиссадорлик жамиятида олинган даромадларнинг давлат бюджетига ўтказилиши лозим бўлган 2524.3 минг сўми қонунга хилоф равишда республикамиздаги турли ташкилотларга кўчириб берилган. Тушумнинг каттагина қисми бошқа харажатларга сарфланган.

Шаҳар марказидаги «Деҳқон бозори» зиммасига асосан аҳолини қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан таъминлаш вазифаси юклатилган. Жамият бошқаруви ана шу мақсадда кўплаб ҳуқуқий ташкилот ва жисмоний шахслар билан шартнома тузган. Уларга асосан 1604 тонна қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва истеъмол моллари харид қилиш кўзда тутилган. Йилнинг тўққиз ойи, айни пишиқчилик фасли ўтиб кетишига қарамасдан, ҳозиргача бор-йўғи 28 тонна ёки шартномада белгиланган маҳсулотнинг атиги 2 фоизи харид қилинган, холос. Бозор раҳбарлари фьючерс шартномалари тузиш ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаганлар. Деҳқон бозори асосан чайқовчилар қўлида, олиб-сотарлар якка ҳукмрон бўлиб олганлар. Шу боис ҳам нарх-наво қиммат.

Жорий йилнинг олти ойида бозорда ялпи даромад 3307.3 минг сўмни ташкил этган. Шундан бюджетга 809.2 минг сўм ўрнига 353.5 минг сўм ўтказилган. Савдодан тушган нақд пулнинг 15 фоиз маҳсулот сотиб олишга сарфланиши лозим бўлгани ҳолда, унга атиги 43 минг сўм ажратилганлигини қандай изоҳлаш керак.

Йиғилаётган патта пулларининг бир қисми кассагамас, киссага кираётганлигига шубҳа йўқ. Якшанба кунларининг бирида тажриба учун ўтказилган текширишда патта пуллари олдинги якшанбага қараганда «Деҳқон бозори» да 6700 сўмга, «Тижорат бозори» да эса 19965 сўмга ортди.

Чироқчи туманидаги «Чиял», Қамашидаги «Чим», Деҳқонободдаги «Гумбулоқ» бозорларида на сотувчилар, на харидорлар учун шароит бор. Пештахталардан асар ҳам йўқ, майдонлар асфальтланмаган. Таомлар чангиб ётган майдонларда, сасиб кетган ахлат уюмлари олдида тайёрланади. «Ошпаз»ларнинг бирортаси ҳам санитария кўригидан ўтмаган.

Вилоят маркази бозорларида «биз тадбиркор» деб кўкракларига ураётган Қарши шаҳрида яшовчи Т. Муфтаҳиддинова, Ш. Раҳматова, Касби туманида истиқомат қилувчи П. Очиловлардан савдо-сотиқ билан шуғулланиш ҳақидаги ҳужжатларини сўрадик. Уларнинг ҳар бири 3850 — 11500 сўмлик турли товарлар билан савдо қилиб, ҳар куни минг-минг сўмлаб фойда кўраяптилар-у, бу ҳақда солиқ ташкилотларидан рухсат олишни хаёлларига ҳам келтирилмаганлар. «Гумбулоқ» бозорида 54 турдаги дори-дармон сотаётган «ишбилармон» Б. Кенжаев на дорилар сифатини кўрсатувчи сертификатни, на савдо қилиш рухсатномасини кўрсата олди. Аудио кассеталарини ким ошарга пуллаётган П. Турсуновда тадбиркор сифатида рўйхатга олинган тўғрисидаги рухсатнома йўқ. Косон тумани бозорида телевизорларнинг ҳар бирини 12000"13000 сўмдан пуллаётган Ж. Изатуллаев, эркаклар оёқ кийимини 2000 сўмдан сотаётган Р. Шодиевларга тадбиркорлик элга қайишадиган, уларнинг оғирини енгил қилишга бел боғлаган мардлар иши, ғирромлик эмаслигини тушунтириб қўйишга тўғри келди.

Истеъмолчи манфаати — муқаддас

Қарши шаҳрида кўчалардаги ёймачиларни ҳисобга олмаганда эҳтиёт қисмлар билан савдо қилувчи 2 та йирик бозор ишлаб турибди. Ўнлаб тадбиркорлар ҳалол, виждонан меҳнат қилиб ҳам кишиларнинг оғирини енгил қилаяптилар, ҳам маълум миқдорда фойда кўраяптилар. Бундан давлат бюджети ҳам манфаатдор албатта. Аммо уларнинг ўртасида ҳам ғирромлари йўқ эмас. 50 турдаги эҳтиёт қисмлар билан савдо қилаётган С. Ҳалимов, 56.2 минг сўмлик товарни ёйиб олган К. Саломов, шунингдек, Б. Ражабов, Н. Муҳиддиновлар солиқ инспекциясидан ҳужжат олишни «унутганлар»ига ишониш мумкинми?

Бизнинг хулосамиз шундай. Республика Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 15 август қарорида тўғри таъкидланганидек, бозорлар маъмурияти, мутасадди ташкилотлар аҳолини қийнаб келаётган хато ва камчиликлар, қонунбузарликларни тугатишга масъулиятсизлик ҳамда қатъиятсизлик кўрсатаяптилар. Шахсий манфаат ҳомтовоқлар, чайқовчилар «Мушугини пишт дейишга» тўсиқ бўлаётир.

Ф. РАЖАБОВ,
Вилоят давлат солиқ бошқармаси жисмоний шахсларни солиққа тортиш бўлимининг бошлиғи,
А. МАҲКАМОВ, катта солиқ нозири,
Қ. ЭГАМБЕРДИЕВ, «ИШОНЧ»нинг жамоатчи мухбири.

БОЗОРЛАР ИСТЕЪМОЛЧИЛАРГА ХИЗМАТ ҚИЛСИН

Бозорларимиз файз-баракага, маҳсулотларга тўлиб бормоқда. Ана шундай шароитда бозорларда тартиб-интизомни яхшилаш, савдони ташкил этиш, истеъмолчилар манфаатини ҳимоялаш каби қатор ишларни амалга ошириш зарурий вазифа бўлиб қолмоқда.

Жиззах вилояти ҳудудида 15 та деҳқон бозори фаолият кўрсатаяпти.

Жиззах шаҳридаги «Эски шаҳар» деҳқон бозори вилоят миқёсидаги энг катта бозор. Бу бозорда 1996 йилда чиқарилган 4618 та акциядан фақат 150 донаси эркин савдода сотилган. Ушбу бозор маъмурияти 12 та хўжалик билан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини шу бозорга олиб келиб сотиш бўйича шартнома тузган. Лекин нимагадир унинг ижроси таъминланмаган. Сир эмас, бу йил мавсумда сабзининг килоси 60-80 сўмгача етди, бошқа маҳсулотларнинг ҳам нархи бир жойда турмади. Булар шартномада кўрсатилган маҳсулотларнинг бозорга келиб тушмаганлиги оқибатида юз берди.

Арнасой туман «Деҳқон бозори» маъмурияти акция чиқаришни режалаштирмабди. Бозорда улгуржи савдо дўконлари ташкил этилмаган. «Деҳқон бозори» ҳиссадорлик жамияти туман ҳудудидаги 6 та фуқаролар кенгаши билан 1997 йил январь ойида сут маҳсулотларини бозор дўконларида сотиш юзасидан шартнома тузган. Шу кунгача биронта ҳам фуқаролар кенгаши шартнома шартларини бажармаган. Бозорни тўкин қилиш учун бозор маъмурияти қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш учун биронта ҳам ҳуқуқий ва жисмоний шахслар билан шартномалар тузмаган. Бу каби ҳолатлар Жиззах шаҳридаги «Иттифоқ», вилоятдаги Пахтакор, Зафаробод, Мирзачўл, Зарбдор, Ғаллаорол туман деҳқон бозорларида ҳам бор.

1997 йил 6 сентябрь куни Жиззах шаҳридаги «Кўк бозорда» жойлашган гўшт дўкони иши билан танишганимизда сотувчи Олим Муродов Давлат стандарти талабларига жавоб бермаётган тарози ва тошлардан фойдаланиб келаётгани аниқланди. У тош-тарозининг бузуқлиги туфайли 120 кг. мол гўштини сотиш жараёнида харидор ҳақидан 420 сўм уриб қолганлиги маълум бўлди. Яна бир гап: «Кўк бозор»да Розия Эркаева, Шоҳида Умарова, Феруза Жумаева, Зулфия Абдураҳмонова муддати номаълум дориларни сотаётганида солиқчилар томонидан қўлга олинди. Улар анчадан буён ноқонуний равишда дори-дармон сотиш билан шуғулланиб истеъмолчилар манфаатига зарар келтираётган экан.

Баҳмал туманидаги бозорларни кўздан кечирдик. «Пайшанба» деҳқон бозорида чакана савдо дўконлари ташкил этилмабди. Жорий йил давомида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан савдо қилувчи ҳуқуқий ва жисмоний шахслар билан шартнома тузилмаган. Ўсмат бозоридаги 40 та тарози, 20 дона тош 1996 йилнинг 17 июнидан шу вақтгача давлат стандарти текширувидан ўтказилмаган. Даштобод бозорида спиртли ичимлик ва тамаки маҳсулотларини акциз маркасиз, озиқ-овқат маҳсулотларини ҳужжатсиз сотаётганлиги аниқланди. Зомин туман бозори раҳбарияти ҳозиргача акциялар чиқармаган. хўжаликлар билан бозорда маҳсулот сотиш бўйича шартномалар тузмаган.

Фориш туман деҳқон бозорида санитария ҳолати қониқарсиз аҳволда. Мева, сабзавот маҳсулотларини ювиш учун сув ҳам, махсус жой ҳам йўқ. Бозорда савдо қилувчилар махсус кийим билан таъминланмаган. Якка тартибдаги гўшт сотувчилар давлат стандарти текширувидан ўтмаган тош-торозилардан фойдаланишмоқда. Деҳқонларнинг маҳсулотини арзон гаровга олиб қолиб, қимматга сотаётганлар ҳам аниқланди. Бундай иш билан шуғулланаётган А. Сувонов, Ҳ. Қўқоновга нисбатан Ўзбекистон Республикаси маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексининг 167 моддаси I-қисми билан дарҳол маъмурий иш қўзғатилди.

Биз вилоят бозорларини айланар эканмиз, ҳали ҳамма жойда тартиб-интизом етарли эмаслигига амин бўлдик. Кўпчилик мутасадди кишилар, сотувчилар истеъмолчилар манфаатини муқаддас деб билишмаяпти. Оқибатда турли камчиликлар тез-тез рўй бермоқда.

Демак, бозорларда мунтазам текширувлар бўлиши, бозорлар ишини яхшилаш бўйича ҳукумат қарорларининг ижросини таъминлаш учун назорат кучайтирилиши лозим. Шундагина жойларда тартиб-интизом яхшиланади ва истеъмолчилар манфаат кўради.

Алиқул ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Жиззах вилояти прокуратурасининг умумий назорат бўлими прокурори.
Алибой ЭРГАШЕВ,
«Ишонч» мухбири.

ЧЎЛПОННИ ХОТИРЛАБ...

Чўлпон буюк истеъдод эгасидир. Унинг мана шундай буюк инсон бўлиб етишишида отаси Сулаймон Юнус ўғлининг таъсири каттадир. У ўз даврининг ўқимишли кишиси бўлиб, шеъриятга қизиққан ва ўзи ҳам «Расво» тахаллуси билан шеърлар битиб, уни девон ҳолига келтирган. Уни андижонликлар эъзозлаб, Мулла Сулаймонқул баззоз ҳам дейишган. Албатта, мана шулар таъсирида Чўлпоннинг сўз санъатига қизиқишида, шоир бўлиб шаклланишида отасининг таъсири сезилади. Баъзи манбаларда Чўлпон билан отаси ўртасида келишмовчилик бўлгани, шунинг учун Чўлпон уйидан Тошкентга кетиб қолгани ҳақида сўз юритилган. Лекин шоирнинг синглиси Фоиқа аянинг берган маълумотига кўра бунинг акси бўлган. Тўғри, Чўлпон оилада ёлғиз ўғил бўлган. Аммо ота ёлғиз ўғлини эркалаб талтайтирмайди. Уни ўқимишли, комил инсон бўлиб етишишини истаб бир турк домласини уйига олиб келиб ўқиттиради. Сўнгра рус мактаби ва мадрасаларда ўқитади. Шу билан бирга, ўғлининг ўқишини доимо назорат қилиб боради. Шоирнинг синглиси Фоиқа аянинг хотирлашича, Чўлпон отаси билан келишмай қолиб, шоир Тошкентда яшаганда ҳам улар ўртасида шеърий ёзишмалар бўлган.

Чўлпон ёшлигидан отаси каби шеъриятга қизиқиб, ўзи ҳам шеър қоралай бошлайди. Шоирнинг замондошларидан бири Юнус Мақсудовнинг хотирлашича, «Абдулҳамит олти-етти ёшидаёқ савод чиқариб, саккиз-тўққиз ёшида андижонлик Миркомил бойни танқид қилиб ёзган мақоласи газетада босилганди. Бундан хабар топган бой дарғазаб бўлиб, Сулаймон баззозни чақирган. Баззоз ёлғиз ўғлим бор, тўққиз ёшда, аммо ҳануз мактаб кўрмаган. Ишонмасангиз, эртага дўкондан қайтишингизда ўғлимни сизга кўрсатаман, дея аранг бойнинг олдидан қутулиб чиққан. Эртаси бўлиб ўтган воқеани Абдулҳамидга тушунтирди. Сен эртага Миркомил бой маҳалламиздан ўтаётганда бошяланг, оёқяланг бўлиб, кўчада варрак учириб юр деб тайинлайди. Бўлмаса бой бизни хонавайрон қилади дейди. Сулаймон баззоз ана шундай йўл тутиб, бойнинг ғазабидан қутулиб қолган экан». Мана шундан ҳам Чўлпоннинг буюк истеъдод эгаси эканлигини билса бўлади. У 1914 йилда «Адабиёт надур» номли адабий-танқидий мақоласини ёзади. Бу мақола билан танишиб чиққанлар мақола муаллифи 16 ёшли Чўлпон эканлигига ишониши қийин, албатта. Чунки унда ҳозирги замон ўзбек миллий адабиёти қандай бўлиши кераклиги ниҳоятда аниқ ва равон очиб берилганки, уни катта тажрибага эга киши ёзган деб ўйлаш мумкин.

Чўлпон лирик шоир сифатида «Уйғониш», «Булоқлар», «Тонг сирлари», «Соз», «Жўр» номли шеърий тўпламларини яратди ва ўзбек адабиётида ўзига хос ўрин тутди. 20-йилларда деярли кўплаб китобхонлар, ўқувчи ёшлар Чўлпоннинг шеъриятига катта қизиқиш билан қараганлар ва камида иккитадан шеърини ёд олганлар.

Чўлпон йирик носир сифатида публицистик мақолалар, очерк ва ҳикоялар, «Дўхтур Муҳаммадёр», «Ёв қиссалари», «Кеча ва кундуз» романи, «Ёрқиной», «Замона хотини» каби ўнлаб драмалар яратиб ўзбек китобхонлари эътиборини ўзига қаратди. Бундан ташқари у моҳир таржимон сифатида Шекспирнинг «Ҳамлет», Карло Гоццининг «Маликаи Турандод», Мольернинг «Хасис», Э.Потьенинг «Байналмилал», Пушкиннинг «Борис Годунов», «Дубровский», Криловнинг «Бўри билан қўзичоқ», М.Горькийнинг «Она», Хитой шоирлари, Ҳайне, Саёт Нова, Шевченко, А.Блок, Лохутий шеърлари, Тургенев, Чехов, Тагор ва бошқаларнинг асарларини ўзбек тилига ўгирди. Ўзбек адабиётига мана шундай катта ҳисса қўшган шоир, ёзувчи ижодига 1927 йиллардан тош отишлар бошланди ва у 10 йил, яъни 1927—1937 йилларда қийин ҳаёт кечиради. Асарлари бостирилмайди. Ишдан четлаштирилади. Энг яқин дўстлари ундан юз ўгиради. 35 ёшида қанд касалига учрайди. Таъқиб, танқид кучаяди. Чўлпон иродали, сабр — қаноатли, ғаму андуҳларга бардошли бўлса-да ўта нозиқ кўнгил, таъсирчан эди. Шунинг учун у ҳеч кимга, ҳатто яқинларига ҳам ўз атрофидаги кишиларига ноҳуш нарсаларни билдирмаган. Умуман, у қийинчиликка бардош бериб, келажакка умид билан қараган, ижод қилишдан тўхтамаган. Лекин унинг умидлари чилпарчин қилинади, «ХАЛҚ ДУШМАНИ» сифатида 1937 йил қамоққа олинади ва 1938 йил қатл этилади. Асарларини ўқиш тақиқланади. Шунга қарамай, айрим кишилар унинг асарларини сақлаб қўйишади ва Республикамиз ўз мустақиллигини қўлга киритгач, Чўлпон ижодига яна қизиқиш орта бошлагач, ўзларидаги Чўлпон асарларини келтириб беришади. Шундай кишиларимизнинг саъй ҳаракатлари билан ўзбек китобхонлари Чўлпоннинг «Яна олдим созимни» шеърий тўплами, «Кеча ва кундуз» романи, «Ёрқиной», «Замона хотини» драмалари, «Новвой қиз», «Дўхтур Муҳаммадёр» каби насрий асарлари ва мақолалари билан танишиш имкониятига эга бўлди.

Ўйлаймизки, Чўлпоннинг 100 йиллиги муносабати билан ўзбек китобхонлари Чўлпон қаламига мансуб, лекин ҳозиргача маълум бўлмаган асарлари билан танишадилар.

Муҳайё ҲАМИДОВА

Фил суриб, от ўйнатиб

«ТРУД» СОВРИНЛАРИ ЎЧУН

Спорт бу аввало ҳалол кураш демак. Бинобарин, у мавжуд экан, турли хилдаги беллашувлар, олишувлар, мусобақалар кўмагида муайян ҳудудда у ёки бу спорт тури бўйича кучлиларни саралаш ва аниқлашни тақозо этади. Расмий мусобақалар — албатта туман, шаҳар, вилоят, республика биринчиликлари ана шу мақсадга хизмат қилади. Бироқ спорт турлари, чунончи, республикамизда чинакам халқ ўйинига айланган шахмат тобора тараққий топиб бораётган айни замонда биргина расмий мусобақалар ўтказиб туриш билан чекланиб бўлмайди. Ҳаваскорлар, биринчи галда катта спортга интилаётган иқтидорли ёшлар ўртасида қўшимча тадбирлар ўтказишни давр талаб қилмоқда.

Бу йўлда биз ҳам анчамунча тажриба орттирдик, ҳисоб. Масалан, шу йил ўрталарида «Ишонч» газетаси совринлари учун ўтказилган мусобақа Ўзбекистоннинг биринчи чемпиони, ажойиб мураббий ва ташкилотчи Азмиддин Хўжаев хотирасига бағишланган анъанавий турнирларни қайта тиклаб, янги номларни кашф этди. Бу беллашув маҳоратига кўрик бўлди.

Мана, бир ҳафтадирки, Марказий «Пахтакор» стадионидаги республика шахмат клуби ёшлар билан гавжум. Бу ерда республика мустақиллигининг олти йиллигига бағишланган болалар халқаро шахмат турнири авж палласига миниб турибди. «Труд» газетаси ғолибларга ажойиб совринлар таъсис этган бўлса, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» ва «Ўзбектуризм» миллий компаниялари ҳам мусобақага ҳомийлик қилмоқдалар.

Ушбу мусобақаларга Қорақалпоғистон республикаси, Андижон, Фарғона вилоятларидан ва Қирғизистон республикасидан биттадан, Қашқадарё, Тошкент, Самарқанд вилоятларидан, ҳатто иккитадан команда, юборилгани ҳолда, бошқа вилоятлар бир нафар ҳам вакил юбормаганликлари ажабланарли, балки ачинарли ҳолдир. Шахмат ҳам маънавият ва маърифат эканлигини наҳотки улар билишмаса. Афсус, ҳар бир командада 4 нафар ўғил ва 2 нафар қиз шахматчи бўлиб, болалар турнирида 56, қизлар турнирида эса, 31 нафар қиз ўзаро баҳс юритмоқдалар. Низомга кўра, улар швейцарча усулда 9 тадан учрашув ўтказадилар. Команда аъзолари тўплаган очколар жамланиб, улар эгаллаган ўринлар аниқланди. Ғолиб командалар ва турли ёш тоифасига кирувчи иштирокчилар орасида ғолиб чиққанлар «Труд» газетаси таъсис этган қимматбаҳо соврин эгалари бўлдилар.

Ушбу болалар халқаро турнирининг яна бир муҳим жиҳати шундаки, унда келгуси ойларда Франция ва Ҳиндистонда ўтказиладиган Осиё ва Жаҳон болалар биринчилигида иштирок этувчи республикамиз вакилларининг барчаси қатнашмоқда. Бу уларга яхшигина машқ ҳамда ажойиб маҳорат мактаби вазифасини ўташи муқаррар. Келинг, ўшалар ҳақида икки оғиз сўз юритайлик.

Самарқанд вилоят жамоаси асосан, Ҳамроқуловлар оиласи аъзоларидан иборат. Уларнинг кенжаси Жўрабек 10 ёшда бўлса-да, анчагина тажрибага эга бўлиб қолди. Иккинчи турда у тошкентлик 9 яшар Темур билан учрашар экан, ўз устунлигидан шундай усталик билан фойдаланиб, ғалаба қучдики, кўриб хайратланасиз. Ирода ва Иброҳим Ҳамроқуловларни асти қўяверинг, рақибларини асло нафас олдиртирмадилар.

Францияга йўлланма олган қашқадарёлик 10 ёшли Сарвиноз Эргашеванинг республика интернат жамоаси аъзоси Ҳиндистонда ўтадиган Осиё биринчилигига йўлланма олган Севара Юсупалиева устидан зафар қучишига бир баҳя қолди. Ҳисобдан янглишди. Дастлабки бир неча учрашувлардан сўнг нуқул спорт усталигига номзодлардан иборат Тошкент шаҳрининг биринчи жамоаси билан шу мусобақада ягона спорт устаси, ёшлар Жаҳон ва Осиё биринчиликлари қатнашчиси Иброҳим Ҳамроқулов бошлиқ Самарқанд вилояти терма командаси пешқадамлик қилмоқда. Ҳалқаро болалар турнири шу ой охирларида ниҳоясига етади.

Мамажон МУҲИДДИНОВ.

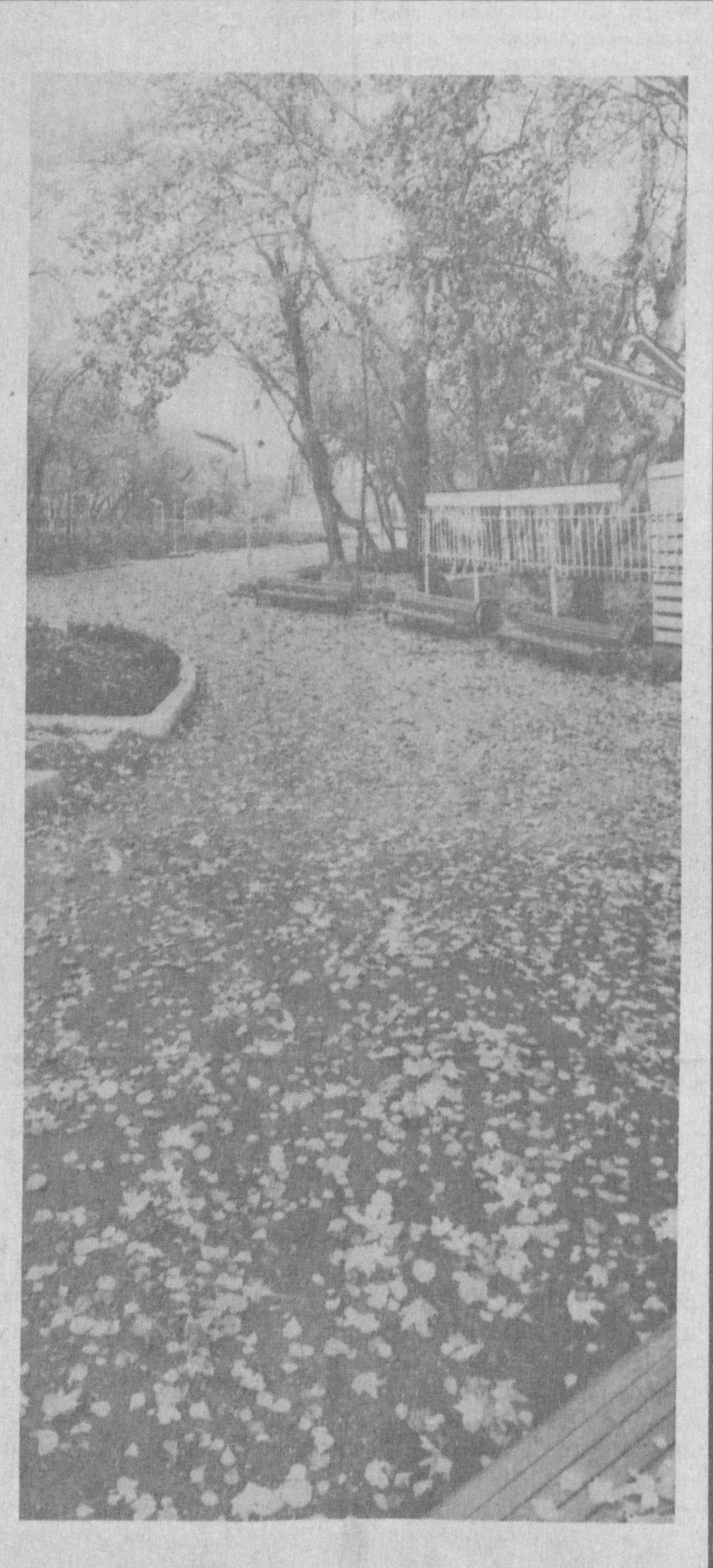

Куз япроқлари...

Спорт салтанатидан дараклар

ПОЛ ГАСКОЙН ҚАЙТМОҚЧИ

Англия миллий терма командасининг ярим ҳимоячиси машҳур Пол Гаскойн энди ўз ватанига қайтишини билдирди. У ҳозирча Шотландиянинг «Глазго рейнджерс» жамоасида тўп сураётган эди. Бу ҳақда Англиянинг «Астон Вилла» клубининг президенти Дуг Эллис «Глазго рейнжерс» клубининг президенти Девид Мюрреер билан келишиб олганлигини маълум қилди. Гаскойнни «Эвертон», «Шеффилд», «Тонтенхем» каби жамоалар ҳам таклиф қилишган. Шартнома тахминан 5 миллион доллар атрофида. Пол Гаскейн ўтишининг сабаби қилиб «оиламга яқинроқ бўлишни хоҳладим» — деб қўяқолди.

ФРАНЦУЗЛАР ИТАЛИЯЛИКЛАРНИ КЎРИШНИ ХОҲЛАЙДИ

Футбол бўйича келаси йили Францияда ўтказиладиган жаҳон чемпионати ташкилий қўмитасининг Бош директори Жак Ламбер бўлғуси биринчиликни итальян футболчиларисиз кўз олдига келтира олмаслигини билдирган. У бу гапни Италиянинг Фарнеза шаҳрида жойлашган Франция элчихонасида чемпионат шарафига зарб этиладиган эсдалик тангаларини тақдимотига бағишланган кечада айтган. Ламбернинг сўзларига Италия футбол федерациясининг президенти Лючано Ниццола «Биз Францияга албатта борамиз, бу аниқ» — деб жавоб берган. У шунингдек чемпионатга борадиган 2,5 миллион футбол ишқибозининг 5-8 фоизи италияликлар бўлишига ҳам кафолат берган.

КЎЗ-КЎЗ ҚИЛИШНИНГ УСУЛИ КЎП

Лотин Америкаси озодлик ҳаракатининг фаолларидан бири ҳозирда номи афсонага айланган Эрнесто Че Гевара ўлимининг 30-йиллигини машҳур футболчи Диего Марадона ўзига хос тарзда хотирлади. Узоқ танаффусдан сўнг «Бока ҳунифс» командаси билан тренировка учун майдонга тушган футбол юлдузи Че Геваранинг сурати татуировка қилинган ўнг билагини фахр билан намойиш қилди. Марадонанинг бу иши уни коммунизм ғояларига содиқлик белгисидан кўра, ўзини кўрсатишнинг бир тури бўлса керак.

РАВАНЕЛЛИ РОССИЯЛИКЛАРГА ҚАРШИ ЎЙНАЙДИ

Франциянинг «Олимпика» командасининг ўйинчиси Фабрицио Раванелли жаҳон чемпионати биринчилиги учун 29 октябрда Италия ва Россия командалари ўртасида бўладиган учрашувда Италия жамоаси составида ўйнаш учун таклиф қилинди. Дастлабки номзодлар ичида унинг ўйинларидан қониқиш ҳосил қилган Италия терма командасининг устози Чезаре Мальдини Раванеллини командасига таклиф қилган.

ДАРВОЗАБОН, ҲАКАМ ВА НОКАУТ

Бразилияда мамлакат кубоги учун «Рио Бранку» — «Фламенго» жамоалари ўзаро куч синашдилар. Қизиғи ўйиннинг 30 дақиқасида юз берди. Учрашув ҳакам «Рио Бранку» командаси дарвозабони Вальтенирга коптокни ўйинга киритмаётганлиги туфайли сариқ карточка кўрсатди. Бундан норози бўлган дарвозабон ҳакамга ёпишиб, бир қўли билан унинг бўйнидан ушлади-ю, юзига икки маротаба тарсаки тортиб юборди. Ҳакам мувозанатини сақлашга анча уринди, бироқ оёқлари унга бўйсинмади.

УЧ ТЎП УРГАН ДАРВОЗАБОН

Югославия чемпионатида ўта қизиқарли футбол «спектакли» юз берди. «Радничка» клуби ўз майдонида Загреб шаҳри футболчиларини қабул қилган эди. Ушбу ўйинда ҳакам меҳмонлар дарвозасига учта ва майдон эгалари дарвозасига битта 11 метрлик жарима белгиланди. «Радничка» дарвозабони Пантерич рақиблари дарвозасига уч гал ҳам тўпни бехато киритди. Ўз дарвозасига тепилган жарима тўпини ҳам дарвозабон маҳорат билан қайтарди.

ХУДДИ ЎША ДИЕГО...

Футбол қироли Диего Марадона Италиянинг «Наполи» командасида тўп сурган 7 йил мобайнида шартномада кўрсатилганидан ташқари 30.000.000 лира бойлик тўплаган. Футбол қироли Италияда ўйнаган даврида бешта енгил машина сотиб олган, шулардан учтаси «Мерседес 500», тўртинчиси «Феррари Фио» ва бешинчиси «Феррари Тестароссе» эди. Битта командадаги энг кўп фойда келтирган футболчилар ўртасида ҳам қирол Марадонанинг исми ҳамиша рўйхатнинг бошида туради. У 7 йил мобайнида «Наполи»га 2.000.000.000 лира фойда келтирган.

МИЛЛАТНИНГ ШАШТИ

Камерун терма командасининг ёрқин ҳужумчиси Роже Милла ҳозир 45 ёшда. Шундай бўлишига қарамасдан у ўтган жаҳон чемпионатида рақиблари дарвозасига ниҳоятда чиройли тўп киритиб, мухлисларини ҳурсанд қилган эди. Ҳудо хоҳласа Роже 1998 йил Францияда ўтказиладиган 16-жаҳон чемпионатида қатнашмоқчи. Биз ҳам ўз навбатида 46 ёшида футбол майдонида 10 дақиқада маҳорат билан ўйнай оладиган машҳур футболчига фақатгина омад тилаб қоламиз.

ХОТИН-ҚЎРИҚЧИ

Футбол ҳакам Матье ўйиндан сўнг ишқибозлар ҳужуми-ю, ундан хафа бўлган жамоа дағдағасидан қўрқмай стадиондан хотиржам чиқиб кета оладиган якка-ю ягона арбитри бўлса керак. Чунки унинг шахсий қўриқчиси бор. У ҳам бўлса Матьенинг турмуш ўртоғи бўлиб, у полиция мактабларидан бирида дзюдодан дарс беради. Баъзи ҳовлиқмалар ўйиндан сўнг бу аёлдан ўз «насибаларини» олганлар.

УСТУННИ СИНДИРГАН ШОВВОЗ

XIX аср охирларида Англия терма жамоасининг моҳир дарвозабони 165 кг. вазнли «бақалоқ» лақабли Билл Хоулк тўпни қайтараман деб беҳосдан дарвозаси устунини синдириб юборган. Футбол тарихида бундай воқеалар содир бўлмаган эди.

КАНТОНАНИНГ ЯНГИ САРГУЗАШТЛАРИ

Франция терма жамоасининг тезкор ҳужумчиси Эрик Кантонанинг инжиқликларини футбол фанатлари яхши билишади. Бу гал Кантона янги қилиқ кўрсатди. Истамбулдаги жавоб ўйинида у «Ғалатисарой» жамоаси ўйинчисига нисбатан қўполлик қилди. Бу ҳам камлик қилгандай, швейцариялик ҳакам Курс Ротлим Бергерни ҳақоратлади. Эвазига ҳакам уни майдондан чиқариб юборди. Бундан ташқари футболчи 10 минг доллар жарима тўлайдиган ҳам бўлди.

ҚИММАТГА ТУШГАН САЙР

Машҳур баскетболчи Аплпен Анверсон кечки пайт ўзининг «Мерседес» автомобилида сайр қилиб юрганини кўрган миршаблар уни тўхтатишди. Назоратчилар янглишишмаган экан. Унинг машинаси ғилофидан 45 колибрли тўппонча, марихуанна жойлаштирилган бир неча папирос доналари топилди. Энди Аплпен ноқонуний бу қилмиши учун суд олдида жавоб беради.

ШИФОКОРЛАР ХИЗМАТИ

«Нигерия» — «Марокко» учрашуви давомида футболнинг ашаддий ишқибозларидан беш киши даволаниш учун касалхонага ётқизилди... Стадионнинг ўзида эса жами 129 шифокор мухлисларга тинимсиз тиббий ёрдам кўрсатиб туришди. Бунинг асосий сабаби учрашувнинг 45 даражали иссиқ остида ўтказилганлигидадир.

ТУҲМАТ БАЛОСИДАН...

Жаҳонга машҳур «Хьюстон Рокете» баскетбол командасининг ёрқин ҳужумчиси Чарльз Баркли шу кунга қадар барлардан бирида фуқаролардан кимнидир дўппослаганликда айбланаётган эди. Ниҳоят жуда ҳам катта шов-шувларга сабаб бўлган бу воқеа ўз ечимини топди. Маълум бўлишича, Чарльз Барклига ғанимлари туҳмат қилишган экан. Энди ғанимлар бу «хурмача» қилиқлари учун катта миқдорда жарима тўлайдиган бўлишди.

У. ЖУМАЕВ тайёрлади.

САДҚА БЎЛСИН БУ ЖОНИМ

Қалбимга бермас ором пари-пайкар жононим,
Шунчалар ҳам гўзалки, танамда қайнар қоним.

Ёмон кўздан асрасин сарвдек қадди қоматин,
Етишдим висолига, садқа бўлсин бу жоним.

Бир дилкаш дилдорим бор, боқмас бегоналарга,
Мадад бергил эй, Оллоҳ, дарз
кетмасин иймоним!

Шиорим яхшиликдур, ҳамдамимдур яхшилар,
Яхши ният -ла келган бўлур азиз меҳмоним.

Юр тўлсин лолаларга, ғам кўрмасин бу диллар,
Ардоқлагум ҳамиша, бор бўл Ўзбекистоним!

Севги-ю Ватан меҳри юракдан жой олибдур,
Баҳодир қониб айтар: гулгун диёр — маконим!

КЎЧАСИНДА

Кездим кўтариб гул, жонон кўчасинда,
Кўрсамки, юрар ул шодон кўчасинда.

Кўз қирин ташлар — юлдузлари чақнар,
Булбул каби яйрар хушхон, кўчасинда.

Саргашта бўлиб жон, қолдим лолу ҳайрон,
Қурдим манзил — ошён — боғбон кўчасинда.

Шеърият мухлисларига

Айт, не ниятинг бор, берма дея озор,
Битдим тинмай ашъор, достон кўчасинда.

Тинглаб дилдан орзум, айлади табассум,
Дер бир умр бўлгум мезбон кўчасинда.

Шодлан эй, Баҳодир, бахт берди бу тақдир,
Ки, сайр этсанг арзир осмон кўчасинда.

ЮРАК ДАРДИ

Неча кунки ёр, қалбингда чиқмас садо,
Кеча-кундуз сени ўйлаб, бўлдим, адо.

Йўлларингга мунтазирман, келмайсан ҳеч,
Бунчалар ҳам қийнамоқдан не муддао?

Ҳижронларни бас қил энди, эй, моҳидил,
Наҳот қалбинг эритмайди минг илтижо?

Умр ўтиб бормоқдадир оқар сувдек,
Қачон эсар боғимизда шўхи сабо?

Келгин, ўпай гул тутган ул қўлларингдан,
Кутар севги кошонаси кел, марҳабо!

Юрак дардим назм айладим ёниб-ёниб,
Баҳодирни ёр десанг гар бўлмас хато.

Баҳодир ЭГАМОВ.

КЎРГУЛИК

(интермедия)

(Қишлоқдаги пахта тозалаш корхонаси бошлиғининг хонаси. Ишчи Эрмат кириб келади.)

ЭРМАТ: — Чақиртирган экансиз.

БОШЛИҚ: — Табриклайман Эрматжон, кеча етти ойлик иш натижаларини кўриб чиқдик. Сен корхонамизнинг энг пешқадами ва ишга ўз вақтида келувчиси, деб топилдинг, ука! (Бошлиқ қўнғироқ тугмасини босади, котиба эшикдан мўралайди) Менга касаба уюшма раисини чақиринг! Шундай ука, бундан буён бўш келмайсан!

(Хонага касаба уюшма раиси киради)

РАИС: — Эрматвой, улкан ютуқларинг билан табриклайман, қани қўлни бер! Сени икки кассеталик магнитафон билан мукофотлашга қарор қилдик, уни касаба уюшма аъзолари йиғилишида тақдим этамиз.

ЭРМАТ: — Раҳмат, раҳмат! (Суюнганидан икки қўлини кўксига қўяди)

БОШЛИҚ: — Энди ука, ҳурмат тахтасининг тўри ҳам сеники, битта яхши тушган суратинг бўлса келтириб бер, хўпми?

ЭРМАТ: — Уйда тайёри йўқ эди, суратга атайлаб тушиб келаман.

РАИС: — Албатта, суратга туш: ҳажми тўққизу ўн икки бўлсин. Ҳа, айтгандек, қишлоғимизда суратказш йўқ, (Бошлиққа қараб)туман марказига бориб келади-да!

БОШЛИҚ: - Эртага бир кун жавоб, суратга тушиб келақолсин.

ЭРМАТ: — Хўп бўлади, эртага туман марказига бораман! (Ховлиққанича чиқиб кетади. Орадан бир ҳафта ўтганидан кейин раис хонасига Эрмат кириб келади).

ЭРМАТ: — Ассалому алайкўм, раис бува!

РАИС: — Келинг, «илғор!», (ҳўмрайиб сўрайди) қаёқларда юрибсиз? Ё мақтовлардан талтайиб кетдингизми?

ЭРМАТ: — Суратга тушиб келдим.

РАИС: — Суратга бир ҳафта тушадими, ахир! Бир кунга жавоб берилган-ку!

ЭРМАТ: — Туман марказига борсам, у ердаги суратчи касал экан. Кечга томон вилоят марказига бордим. У ерда тунаб, эртасига суратга тушувдим, эртага келиб ҳабар олинг, негативни кўрамиз, дейишди. Эртасига бордим: негатив яхши чиқмабди. Сураткаш яна суратга олди. Унинг эртасига яна негативни кўрдик. Бу галгиси яхши чиқибди. Сураткаш икки кундан кейин келиб олиб кетинг, деди. Бу ёққа келиб, яна боришим учун бир кундан яна икки кун вақтим кетади, шунинг учун ўша ердаги меҳмонхонада уч кун тунаб, кино-ю, театрга тушиб, вақтни ўтказдим. Мана сурат.

РАИС: — Қани? (у суратни қўлига олади), яхши тушибсан. Энди буни илғорлар «Ҳурмат тахтаси»гамас, қолоқлар тахтасига қўймиз!

ЭРМАТ: — Нега, айб менда эмас-ку?

РАИС: — Нега айбдор эмассан, бир хафта ишга чиқмадинг!

ЭРМАТ: — Икки кун дам олиш кунини уйда ўтказдим, бўлмаса олдинги ҳафтада ишга чиқардим.

РАИС: — Хўп икки кун дам олдинг, унгача-чи?

ЭРМАТ: — Сураткаш касал бўлса нима қилай? Туман марказида биттагина суратчи бор экан, холос. Шундан вилоят марказига боргандим.

РАИС: — Ука, бу баҳонаю шикоятингни аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи корхонаси бошлиғига айтасан! Ҳа, шундай, энди илғормас, қолоқсан!

ЭРМАТ: — Қаёқданам суратга тушмоқчи бўлдим! (Икки қўли билан бошини чангаллаб қолади)

РАИС: — Бошлиғимиз ҳам, бошқалар ҳам сени умумий йиғилишда муҳокама қилиш керак, дейишди. Магнитафон ўрнига энди бирор жазо олурсан балким, кўргулик!

(ПАРДА)

Олим ҚЎЧҚОРБЕКОВ

БИЛАСИЗМИ?

ОВҚАТ ПАЙТИДА

Болангиз овқатланаётганда уни асло шошилтирманг, чунки унда стресс ҳолат, яъни хроник гастрит касаллиги пайдо бўлиши мумкин.

САҚИЧ ЧАЙНАШ ОҚИБАТИ

Агар болангиз оч қоринга сақич чайнаса, ошқозон бези ўзидан ёлғон суюқлик ишлаб чиқара бошлайди. Бу иштаҳанинг йўқолишига сабаб бўлади.

Сақични болаларга овқатдан сўнг чайнашга рухсат бериш мумкин. Шунингдек, сақич чайнаётганда бола оғзидан олиб, яна қайта оғзига солишини қатъиян ман қилиш зарур. Акс ҳолда унда турли касалликлар пайдо бўлиши мумкин.

Русчадан БАХТИЁР РАСУЛОВ таржимаси.

Тошкент Давлат Университети томонидан Очил Рўзиевич Тоҳиров номига берилган ЕВ № 242443 рақамли диплом йўқолганлиги муносабати билан БЕКОР ҚИЛИНАДИ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ МАХСУС ИШОНЧ

Бош муҳаррир :
Саидакром САИДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф. МУЛЛАЖАНОВ, М. ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТУЛАГАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА, Ҳ.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78

БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш - 56-85-43. Тижорат ва ҳуқуқ -56-85-66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24. Фарғонада - 24-58-43. Урганчда - 6-03-40. Қаршида - 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.
Манзилимиз: 7001 65, Тошкент шаҳри, "Правда Востока" кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи; 64560 ; 64561.
Газетага 1994 йил 14 январд а Ўзбекистон Давлат Матбуот қў аланди. Оф се т усулида босилди. Формати А-2. ҳажми 2 босма табоқ

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 4 1—уй. Буюртма Г— 0679. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди 21.00. Масъул навбатчи : Барно СУЛТОНОВА 1 2 3 4 5 6